

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра теорії і методики фізичного виховання та здоров'я людини

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми «ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИЙ РУХ В СЕРЕДОВИЩІ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ ТА
АВСТРАЛІЇ»

Виконав: здобувач 2 курсу групи FK1-M22z
спеціальності 014 Середня освіта (Фізична
культура)

Кобільник Назарій Іванович

Керівник: Боднар А.О., кандидат педагогічних наук,
доцент

Рецензент: Алексєєв О. О., доктор педагогічних
наук, доцент

Кам'янець-Подільський - 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО РУХУ В СЕРЕДОВИЩІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ ТА АВСТРАЛІЇ.....	6
1.1. Джерелознавчий та історіографічний аспекти дослідження спортивного руху в середовищі української діаспори.....	6
1.2. Передумови утворення українських спортивних товариств за межами етнічних земель України.....	9
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	17
2.1 Методи дослідження.....	17
2.2 Організація дослідження.....	19
РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ СПОРТИВНИХ ТОВАРИСТВ В СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ ТА АВСТРАЛІЇ.....	21
3.1 Особливості розвитку українських спортивних товариств в Австралії.....	21
3.2 Характеристика діяльності українських спортивних товариств та молодіжних організацій в Австралії.....	25
3.3 Розвиток українського спортивного руху в Латинській Америці.....	32
3.4 Розвиток видів спорту та досягнення українських спортсменів на чемпіонатах Австралії.....	34
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59

ВСТУП

Актуальність теми. До останнього часу чимало сторінок історії української фізичної культури залишаються маловідомими і недостатньо вивченими. Однією з таких, науково практично не досліджених науковцями, є історія розвитку спортивного руху в середовищі української діаспори. Вітчизняних праць з цієї проблематики практично немає. Існують маловідомі в Україні збірки, альманахи, довідники, видані в українській діаспорі (О. Зінкевич, 1972; Р. Куціль, 1980; Я. Хоростіль, 1983; М. Борецький, 1991; О. Твардовський, 1997), які потребують свого відкриття й осмислення українським читачем.

В умовах відновлення української державності, коли відкрився доступ до раніше закритих джерел інформації та значно розширилися можливості міжнародних контактів, створилися передумови для наукового вивчення й аналізу розвитку організованого спортивного руху в середовищі української діаспори Австралії та Латинської Америки.

Активна співпраця спортивних структур України та спортивної громадськості української діаспори; значна матеріальна, організаційна і моральна підтримка діаспорою фізкультурно-спортивного руху в Україні, особливо олімпійських збірних; нагальні питання культурного розвитку національних меншин в Україні, актуалізують проблему функціонування спортивного руху в середовищі української діаспори.

Об'єкт дослідження – спортивний рух в середовищі української діаспори в Латинській Америці, Австралії, окремих європейських держав.

Предмет дослідження – організаційні основи розвитку спортивного руху в середовищі західної української діаспори Південної Америки та Австралії.

Мета роботи полягає у виявленні генези, особливостей і тенденцій розвитку спортивного руху в середовищі західної української діаспори Південної Америки та Австралії.

Завдання дослідження.

1. Вивчити географію поширення та передумови утворення українських спортивних товариств за межами етнічних земель України.

2. Визначити організаційні основи розвитку українського спортивного руху в Латинській Америці та Австралії.

3. Виявити форми та зміст діяльності українських спортивних товариств в середовищі західної діаспори Латинської Америки та Австралії.

4. Проаналізувати діяльність окремих лідерів та активних діячів спортивного руху української діаспори.

5. Узагальнити роль і значення діяльності спортивної громадськості української діаспори у становленні фізкультурно-спортивного руху в сучасній Україні.

Географічні рамки роботи охоплюють українські поселення в Латинській Америці, Австралії та окремих європейських державах. Основну увагу дослідження було зосереджено на розвиткові українського спортивного руху в Латинській Америці та Австралії.

Для вирішення поставлених завдань застосовувалися такі **методи дослідження**: історико-логічний, конкретно-історичний, порівняльно-історичний, ретроспективний; системно-функціональний аналіз; аналіз і узагальнення спеціальної літератури і документальних джерел; методи математичної статистики.

Практичне значення одержаних результатів. У процесі роботи отримано результати, які розширюють систему знань про особливості функціонування національного спорту в українських етнічних групах; узагальнено досвід діяльності українських спортивних клубів в західній українській діаспорі, Латинської Америки та Австралії.

Отримані результати дослідження значною мірою поглиблюють знання про історію розвитку українського фізкультурно-спортивного руху. Матеріали і висновки, які містяться в магістерській роботі, можуть бути використані при подальшому науковому аналізі розвитку європейської та вітчизняної фізичної культури, при підготовці наукових праць з історії української фізичної культури, а також при написанні монографій, навчальних підручників та посібників, наукових статей з курсу історії фізичної культури для студентів спеціалізованих вищих навчальних закладів України.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження узагальнено й висвітлено у Конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2022 році 4-5 квітня 2023 р. Тема «Передумови утворення українських спортивних товариств за межами етнічних земель України».

Публікації. Зміст дослідження висвітлено у публікації «Передумови утворення українських спортивних товариств за межами етнічних земель України» у Збірнику матеріалів наукових досліджень студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Факультет фізичної культури. 2023. Вип. 23

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Текст дипломної роботи викладено на 62 сторінках друкованого тексту, включаючи 1 таблицю та 1 рисунок. Перелік використаних літературних джерел налічує 59 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО РУХУ В СЕРЕДОВИЩІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ ТА АВСТРАЛІЇ

1.1 Джерелознавчий та історіографічний аспекти дослідження спортивного руху в середовищі української діаспори

Серед наукових досліджень сучасної вітчизняної історії окреслюється тенденції до ґрунтовного аналізу тем, пов'язаних з історичним розвитком окремих галузей суспільного життя, із зверненням до творчої спадщини раніше забутих імен, з переосмисленням окремих історичних періодів.

Історичні реалії сучасного розвитку в Україні, насамперед офіційне відкриття доступу до багатьох архівних збережень, а також демократичні процеси у розвитку суспільства дозволяють вирішувати чимало проблем, зокрема в історії української фізичної культури та спорту.

У процесі дослідження теми розвитку спортивного руху в середовищі західної української діаспори з моменту його зародження й до наших днів вдалося натрапити на раніше невідомі фахівцям в Україні документи та інші історичні джерела. У зв'язку з цим виникла необхідність систематизувати і охарактеризувати джерельну базу, на основі якої було виконане дослідження. Такий підхід вказує також і на можливості подальшого, цілеспрямованого пошуку нових історичних свідчень.

Наше дослідження базується на аналізі сучасної вітчизняної та доступної зарубіжної літератури, вивченні історичних джерел та усних розповідей.

Вивчення і аналіз літературних джерел дозволив розподілити їх на дві групи: вітчизняні письмові джерела і діаспорні (видані в діаспорі) джерела.

До українських належить досить незначна кількість праць – це статистичні матеріали, наукові розвідки та перевидання діаспорних авторів.

Заслуговує уваги з точки зору загальної історії українського еміграційного руху навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти "Історія української еміграції" [42], в якому висвітлюється історія української еміграції від моменту її зародження до наших днів.

Наукових статей з історії українського спорту в діаспорі, видрукованих в Україні в період після розпаду Радянського Союзу ще досить незначна кількість, хоча ця тема привертає чимраз пристальнішу увагу дослідників.

Діаспорні письмові джерела є основною джерельною базою вивчення історії спортивного руху в українській діаспорі і поділяються за мовою видання на україномовні та англomовні. Їх можна розподілити наступним чином:

1. Наукові праці, монографії, статті. Підкреслюємо, що серед наукових праць питому кількість займають праці з історії українських спортивних товариств, клубів, осередків. Одними з перших в цьому напрямку стали роботи "Борітеся – поборете" (огляд діяльності Українського Спортивного Товариства "Україна" (Торонто, Канада) за роки 1948-1949; "Український Спортивний Осередок "Тризуб" (1950-1990).

Слід відмітити також немалою кількістю альманахів і пропам'ятних книг, що видавалися з нагоди ювілею того чи іншого спортивного товариства. Досить цікавими серед них є: "Альманах КЛК " [1]; Ювілейний альманах СТ "Україна"; "50 років УСВТ "Чорноморська Січ": Ювілейний альманах" [72].

2. Періодичні видання – спортивні часописи і журнали, спортивні сторінки в загальних українських виданнях США, Канади, що друкувалися в зазначений період.

3. Мемуарна і епістолярна література. Тематика дослідження зумовлює використання таких джерел, що сприяє більш глибокому сприйняттю окремих подій, дозволяє позбуватись в науково-дослідницькій праці голого схематизму, уточнити деталі, повніше передати характер й

дух досліджуваного періоду. У великій мірі в цьому плані прислужилось офіційне та приватне листування з лідерами спортивного руху української діаспори: Олегом Лисяком (США), Мирославом Велигорським (Канада), Едвардом Жарським (США), Ярославом Козаком (США), Всеволодом Соколикком (Канада), Осипом Панчишиним (Венесуела, США).

4. Енциклопедична і словникова література – це різноманітні енциклопедії, словники і енциклопедичні словники української діаспори та еміграції, які подають тлумачення і пояснення стосовно специфічних термінів щодо історії розвитку діаспори. В цьому аспекті дуже корисними для нас були праці: В. Кубійович "Енциклопедія українознавства" [27].

Довідникова література досить цінна для нашого дослідження [3, 4]. У ній зосереджені основні відомості про розвиток спортивного життя українців в західній діаспорі. Багато інформації для аналізу міститься у довіднику Української Спортової Централі Америки й Канади "На олімпійських хвилях" [36]. Довідник упорядкував відомий в Америці, спортивний діяч і вихователь, спортивний редактор газети "Свобода" Омелян Твардовський.

5. Архівні документи та іншого роду першоджерела. Ця група джерел вимагає особливої підготовки дослідника, кропіткого вивчення та об'єктивного трактування [22].

Велику, але практично маловідому науковцям в Україні групу, становлять зарубіжні архіви. Нами опрацьовані архівні матеріали лідерів та учасників спортивного руху в українській діаспорі США та Канади, особисті архіви Олега Лисяка (США), Всеволода Соколика (Канада), Осипа Панчишина (Венесуела, США).

Історичні джерела – це речові пам'ятки з історії спортивного руху в західній українській діаспорі: спортивна сфрагістика, геральдика, колекції спортивних нагород тощо.

Підсумовуючи порушені питання, зазначимо, що аналіз історіографічних та джерелознавчих проблем є визначальним у підході до вивчення історії розвитку спортивного руху в західній українській діаспорі.

Окрім опрацювання великої кількості спеціальної літератури вітчизняних та діаспорних видань, у нашому дослідженні використаний аналіз архівних документів, вивчення матеріалів тогочасної періодичної преси.

Таким чином, проведений історіографічний аналіз та пошук джерел дає можливість стверджувати, що джерельна база для дослідження є достатньо широкою та різноманітною. Чимало джерел вперше вводяться до науково-інформаційного обігу в Україні. Разом з тим джерелознавчий аналіз актуалізує проблему збору, збереження та систематизації усіх джерел з історії розвитку фізичного виховання та спорту в середовищі української діаспори.

1.2 Передумови утворення українських спортивних товариств за межами етнічних земель України

Українці, що живуть за межами України, у діаспорі, є складовою частиною українського етносу. Українська народна мудрість каже: "Нашого цвіту по цілому світу". На сьогодні майже третина українців опинилася поза своєю історичною батьківщиною. Причинами розселення їх у різних країнах світу стала складність і неоднозначність процесів розвитку українського етносу, тривалість його роз'єднаності, століття без державності, різні політичні мотиви, негативний вплив зовнішніх факторів, чужинський гніт, соціальні негаразди тощо.

Останнім часом у засобах масової інформації та серед широких кіл громадськості побутують поняття "міграція", "еміграція", "імміграція", "діаспора". Ці терміни позначають не формальні соціологічні категорії, вони акумулюють у собі велику і живу пам'ять багатьох поколінь українського народу. Зупинимось детальніше на суті та змісті поняття "діаспора", звертаючись, зокрема, до довідника "Етнонаціональний розвиток України: терміни, визначення, персоналії".

Терміном діаспора (від грецьк. – розсіяння) в усіх енциклопедичних довідниках позначались євреї, які у XVI ст. до н.е. внаслідок застосування проти них сили, змушені були залишити Палестину. Сьогодні цим терміном фіксується факт перебування певної частини етнічної спільноти поза межами країни її походження. Діаспора може бути розселена компактно чи розсіяно. Вона може бути автохтонною (коли частина населення того чи іншого етнічного походження внаслідок поділу території опиняється у складі іншої держави) чи іммігрантського походження (коли частина населення даної держави поселяється в іншій державі).

Спочатку українців, які селилися в країнах Заходу, теж називали іммігрантами. Іноді поселенців на фермах називали колоністами, а їхні поселення колоніями. У період між двома війнами, коли серед них майже половину становили ті, хто, наприклад, народився в Америці, годі було далі називати іммігрантами. Їх називали американськими, канадськими чи бразильськими українцями. Звичним було також називати новоприбулих емігрантами (вимушені переселенці), мабуть, під впливом людей, які залишили Україну з політичних причин внаслідок подій 1917-1921 рр. Постало нове явище політичної еміграції, яка поширилася майже на всі країни перебування українців. Ця частина почала задавати тон усім українським поселенцям. Тому поширився термін "українська еміграція", що стосувався й попередніх поселенців та їхніх нащадків. Поняття "еміграція" застосовувалось і до тих політичних втікачів з України, які опинилися на Заході після 1945 р. Своє перебування за кордоном вони розглядали як тимчасове, не припиняли політичної діяльності, спрямованої на відродження української державності, своєю кінцевою метою вважали повернення в Україну.

Проте, вже друге-третє покоління українських поселенців не підпадали під визначення "емігранти". Разом з тим, вони не бажали відкинути свою українську ідентичність. Це зумовило появу термінів "американці чи канадці українського походження". Певний час вживалася назва "новоканадці,

новоавстралійці українського походження", "американо-українська, чи україно-американська спільнота". Дехто застосовував поняття "українці у світі". Не прийнялося визначення "українці на чужині". Побутує також термін "закордонні (зарубіжні) українці". Проте це поняття дає підставу для твердження, що "закордонними" українцями можуть вважати себе тільки громадяни України, котрі перебувають тимчасово за кордоном.

Отже, феномен тієї частини українства, яка перебувала за межами України, вимагав свого узагальнення в одному терміні. Ним став термін – українська діаспора". Це поняття вже певний час побутувало серед дослідників поза Україною. Так, у статті "Еміграція" в II-му томі "Енциклопедії українознавства" (Париж, Нью-Йорк, 1955), її автори В. Кубійович і В. Маркусь охоплюють не тільки процес емігрування з України, а й стан поселення українців за її межами. У восьмому томі опубліковано статтю "Українська діаспора в СРСР" (Париж, Нью-Йорк, 1976), а в 1980 р. з'явилась аналітична стаття "Українська діаспора" в IX-му томі тієї самої "Енциклопедії українознавства".

Глибоко розкрив суть поняття "українська діаспора" професор В. Маркусь. "...Термін "українська діаспора", попри всі його умовності – компактний і зручний для користування, у нашій уяві він викликає цілком конкретне явище – українці, або особи українського походження, які мешкають за межами території України". І далі: "він у випадку українців, розсіяних по світі поза батьківщиною, вдало, доречно відтворює подібність їхньої долі до більш традиційних діаспор – єврейської і вірменської. Цей термін краще, як інші, відтворює факт недобровільного розсіяння людей одного народу чи віри по світах, їх прив'язання до країни походження та їх бажання допомогти материнській землі. Паралельно з тим менш чи більш успішно відбувався спротив народним процесам асиміляції і відчуження від давньої батьківщини. Із формуванням ідеології закордонного українства і його ролі щодо "старого краю" поняття "діаспори" набирає динамічного

змісту у протизвагу статичності "імміграції", чи перехідному характерові "еміграції" [53; 54].

Українська еміграція почалася ще з давніх часів, пов'язаних з періодом поширення та розквіту княжої України - Русі. Наприклад, родовід політичної української еміграції, професор С. Наріжний виводив ще з князя Святослава, який змушений був тікати в Угорщину й знайшов собі смерть у Карпатах. Протягом ХІХ-ХХ ст. вже мільйони українців залишили Україну. Багатьох до цього спонукали соціально-економічні причини.

Величезна кількість східних українців переселилася, або була депортована в райони Сибіру, Казахстану, Середньої Азії, Далекого Сходу, Європейської Півночі Росії [58]. Вони залишилися у територіальних межах Російської імперії і не були емігрантами у традиційному значенні цього слова. Західні українці, навпаки, прямували на захід. Там їм довелося зіткнутися не лише із незнайомою землею, а й із незвичним для них політичним, соціально-економічним та культурним середовищем [30; 33]. Певна частина українців залишала Україну насамперед через політичні обставини. Саме до них застосувалася назва "українські емігранти". Бувало й так, що економічна та політична еміграції взаємно доповнювали одна одну.

Процес переселення українців ніколи не припинявся. Він посилювався чи зменшувався, змінював свій напрям залежно від проблем українського населення та політичних обставин. Ця тяглість емігрантських процесів охоплювала два широкі потоки:

- із західних українських земель – на захід, за океан
- із східних та центральних земель – на схід, у Сибір та ін. регіони.

Перший з них, переборовши неймовірні перешкоди, створив мільйонні українські поселення в Новому Світі [35; 47; 51]. Другий, колонізуючи азійські простори, накопичив кількамільйонний український потенціал, який нині прокидається до свідомого національного життя.

Кількість українців у діаспорі зазнає постійних змін [31; 32]. До 1939 року, а частково згодом, вона збільшилась завдяки новому припливові з

України і природному приростові. Ця кількість часом зменшується через асиміляцію та денаціоналізацію в третій і наступній генераціях, частково через повернення (реєміграцію) в Україну.

Сьогодні українська діаспора – одна з найбільших серед інших планетарних етнічних розселень [7]. Умовно її поділяють на західну і східну. Східна діаспора перебуває в межах поселення українців поза Україною, котрі проживають на теренах колишнього СРСР, а західна – поза його межами.

За останніми даними (які постійно уточнюються), опублікованими в "Історії Української Еміграції" та інших джерелах, кількість українців в різних країнах світу становить (табл. 1.1).

Немилосердна доля, що багато сторіч випробувала українців на життєдіяльність, підтвердила: українська нація – велика нація [27]. Є материкова Україна. Є західна та східна українські діаспори. Є такий феномен, як світове українство – це вже не тільки теоретичний чи політичний постулат, національна мрія, а видима реальність, консолідуючий чинник нації, вагомий чинник міжнародного життя. [50, 53, 58].

Від сивої давнини всі культурні народи світу надавали великого значення спорту, особливо для молоді. Спортивна молодь життєрадісна, усміхнена, фізично здорова, повна своїх духовних сил, відважна, дисциплінована, готова при потребі допомогти кожному. У спорті виростає нове, загартоване покоління, здібне до інших чинників, та корисне для своєї рідні, довкілля, для своєї спільноти і батьківщини.

З історії знаємо, що різні люди, навіть цілі народи, доходили до вершин слави, могутності, до великих здобутків, якщо невпинно з великим завзяттям розвивали у себе спорті. Першими були греки, зокрема спартанці, а далі народи півночі – шведи, фіни, норвежці, які займались лижним і санним спортом та разом зі швидкою їздою вчилися володіти ключкою в хокеї на льоду. За цими народами пішли слідами інші: швейцарці, німці, австрійці. Між європейськими країнами, які масово поширювали спортивні заняття слід відзначити такі: Англія, Німеччина, Італія, Франція, Швеція, Чехія та ін.

Таблиця 1.1 – Кількість українців в країнах західної і східної діаспори

Країни західної діаспори	Кількість українців	Країни східної діаспори	Кількість українців
	<i>4 324 500 чол.</i>		<i>6 766 600 чол.</i>
США	2 000 000	Росія	4 363 000
Канада	1 000 000	Казахстан	896 000
Аргентина	250 000	Молдова	600 000
Бразилія	250 000	Білорусія	291 000
Польща	300 000	Узбекистан	153 200
Словаччина	150 000	Киргизстан	108 000
Румунія	100 000	Латвія	92 100
Югославія	60 000	Грузія	52 400
Чехія	50 000	Естонія	48 300
Австралія	35 000	Таджикистан	41 400
Англія	30 000	Литва	45 000
Франція	35 000	Туркменістан	35 600
Німеччина	25 000	Азербайджан	32 300
Парагвай	10 000	Вірменія	8 300
Уругвай	10 000		
Австрія	6 000		
Венесуела	6 000		
Бельгія	4 000		
Угорщина	3 000		
Нова Зеландія	500		

В давнину найкраще розвинений був у нас спорт в часи Княжої доби, коли вільна Україна мала велике значення у світі, та яку боялись її сусіди. Славні походи княжих дружинників прямували у далекі країни: Грецію, Візантію, Болгарію, і разом з тим відбивали грізні орди половців, хозарів, печенігів, захищаючи своїми сильними грудьми не тільки свій нарід, свою батьківщину, але й увесь тогочасний західний світ [55].

Думи і легенди українського народу насичені захоплюючими розповідями про народних героїв. Іноді вусатий козак, а іноді – маленький хлопчик, як не силою, то відчайдушністю, спритністю й хитрістю беруть гору над суперниками. Численні розваги і вправи спортивного характеру, що здавна були притаманні українцям, своєю різноманітністю, багатством правил та сюжетів говорять про могутні джерела, які живлять їх [55].

Неабияке значення мав спортивний рух в Україні після першої світової війни, незважаючи на роз'єднаність регіонів та бездержавність, активно поширювався спорт: футбол, волейбол, гімнастика, легка атлетика, боротьба, важка атлетика, лижний спорт, плавання, кінний спорт, шахи та ін. В Західній Україні діяли сотні спортивних осередків, що їх організували такі товариства, як: "Сокіл", "Січ", "Луг", "Пласт" [16].

В українській діаспорі, серед чужинецького довкілля, для збереження серед молоді національних коренів з кінця XIX століття діяли українські спортивні товариства, осередки, клуби.

Зараз, коли Україна стала незалежною державою, перед українською діаспорою постало головне завдання, не тільки дбати за підвищення здоров'я української молоді, а передовсім зміцнювати її національний дух, важливим фактором існування якого є створення українського середовища. Саме тому в українській діаспорі проводяться першості, турніри, ігрища, в яких беруть участь сотні прихильників українського спорту. До останнього часу спортивний рух в середовищі західної української діаспори не досліджувався ні в історії українського спорту, ні в історії української еміграції, але разом з тим досвід організованого спортивного життя в умовах іншої країни є унікальним. Ця унікальність пояснюється тим, що в умовах, коли Україна тривалий час не мала державності, лідери спортивного руху діаспори підтримували міжнародний імідж українського спорту і використовували спорт, як виховний засіб для власної молоді [43].

Отже, серед наукових досліджень сучасної вітчизняної історії окреслюються тенденції до ґрунтовного аналізу тем, пов'язаних з історичним

розвитком окремих галузей суспільного життя, із зверненням до творчої спадщини раніше забутих імен, з переосмисленням окремих історичних періодів.

Вивчення і аналіз літературних джерел дозволив розподілити їх на дві групи: вітчизняні письмові джерела і діаспорні (видані в діаспорі) джерела.

Українська еміграція почалася ще з давніх часів, пов'язаних з періодом поширення та розквіту княжої України-Русі . Протягом ХІХ-ХХ століть вже мільйони українців залишили Батьківщину. Багатьох до цього спонукали соціально-економічні причини.

Сьогодні українська діаспора – одна з найбільших серед інших планетарних етнічних розселень. Умовно її поділяють на західну і східну. Східна діаспора перебуває в межах поселення українців поза Україною, котрі проживають на теренах колишнього СРСР, а західна – поза його межами.

В українській діаспорі, серед чужинецького довкілля, для збереження серед молоді національних коренів з кінця ХІХ століття діяли українські спортивні товариства, осередки, клуби. До останнього часу спортивний рух в середовищі західної української діаспори не досліджувався ні в історії українського спорту, ні в історії української еміграції, але разом з тим досвід організованого спортивного життя в умовах інших країн є унікальним.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Методи дослідження

Для вирішення поставлених завдань застосовувалися наступні методи дослідження:

1. Історичні: історико-логічний, конкретно-історичний, порівняльно-історичний, ретроспективний.
2. Системно-функціональний аналіз.
3. Аналіз і узагальнення спеціальної літератури і документальних джерел.
4. Методи математичної статистики.

Виходячи з формули, "не розкривши історії досліджуваного явища неможливо зрозуміти його сутності", був застосований **історико-логічний** метод.

Історичний метод може і повинний застосовуватися й у науках про фізичну культуру і спорт. Не можна, наприклад, пояснити особливості сучасного спортивного руху української діаспори, не враховуючи і не розглядаючи всієї історії руху.

Історико-логічний метод у даній магістерській роботі ми використовували в сполученні з теоретичним аналізом і узагальненням.

Конкретно-історичний метод пізнання дозволив нам виділити особливості розвитку спортивного руху української діаспори на сучасному етапі розвитку світового товариства, визначити фактори, які впливають на розвиток спортивного руху в середовищі західноукраїнської діаспори Південної Америки та Австралії.

Деякі форми діяльності українських спортивних товариств були актуальними на тому чи іншому етапі їх розвитку. **Порівняльно-історичний**

метод дозволив провести паралелі в еволюції форм та змісту діяльності українських спортивних товариств в середовищі західної діаспори Латинської Америки та Австралії.

Відмінною рисою **ретроспективного** методу є спрямованість від сьогодення до минулого, від наслідку до причини. Такий прийом реконструкції дозволив синтезувати і коректувати знання про загальний характер розвитку українського спортивного руху в Латинській Америці та Австралії.

Спортивний рух у цілому має свою оригінальну структуру, елементи якої системно взаємозалежні, а також обумовлені конкретно-історичними умовами сучасної епохи, що склалася, але постійно змінюється системою соціально-економічних, політичних, а також пануючих у суспільстві ідеологічних і соціально-педагогічних теорій.

Системно-функціональний аналіз дає можливість виявити, які властивості навколишнього середовища, тобто систем більш високого рівня, що включають у себе досліджувану систему як одну з підсистем, визначають сутнісно-змістовну природу даної системи.

Застосування у магістерській роботі **системно-функціонального аналізу** дозволило здійснити системний підхід до опису і характеристики розвитку спортивного руху в середовищі української діаспори, його основних тенденцій розвитку як об'єкта дослідження, визначити сукупність факторів, що впливають на зміну організаційної основи, а також класифікувати їх. Це відповідає апробованому в соціологічних дослідженнях підходу до вивчення соціального явища і його компонентів.

Науково обґрунтоване соціальне прогнозування основних тенденцій діяльності українських спортивних товариств можливо лише при використанні методів аналізу й узагальнення в пізнанні об'єкта і предмета, а також дослідження. Для створення нового знання необхідний аналіз усієї літератури з досліджуваного питання.

Емпіричним фундаментом усього дослідження є **аналіз і узагальнення спеціальної літератури і документальних джерел.**

Аналіз і узагальнення літературних джерел підтвердили необхідність вивчення всієї сукупності поширення та передумов утворення українських спортивних товариств за межами України.

З методів математичної статистики в роботі застосовувався **метод зведення й угруповання даних.**

Зведення – комплекс дій по узагальненню конкретних індивідуальних даних, що утворюють сукупність, з метою виявлення типових рис і закономірностей, властивих досліджуваному явищу в цілому. Зведення включає групування матеріалу, розробку і вибір показників, що характеризують типові групи і підгрупи, підрахунок групових і загальних підсумків, представлення результатів у виді статистичних таблиць. В основі зведення лежить метод угруповання.

Статистичне угруповання – поділ сукупності на групи за істотними для них ознаками.

У роботі також застосовуються статистичні графіки. Статистичний графік – відображення числових величин і їхнього співвідношення за допомогою геометричних фігур, ліній та інших графічних способів.

2.2 Організація і проведення дослідження

Для вирішення завдань, поставлених у дипломній роботі, були проведені дослідження в три етапи в період з 2022 по 2023 рр. Основна робота проводилася на базі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Національного університету фізичного виховання і спорту України, бібліотеки ім. В. Вернадського НАН України, а також за допомогою міжнародної комп'ютерної мережі "Інтернет".

На першому етапі (2022 р.) проводилося вивчення наукової і спеціальної літератури; формування гіпотез, мети і завдань, а також вибір методів і

визначення об'єкта і предмета досліджень; здійснення історичного аналізу становлення і розвитку українського спортивного руху в середовищі західноукраїнської діаспори Латинської Америки та Австралії.

На другому етапі (2023 р.) – здійснювалося вивчення й узагальнення наукової і спеціальної літератури, а також інформації міжнародної комп'ютерної мережі "Інтернет"; вивчалися форми і зміст діяльності українських спортивних товариств в середовищі західної діаспори Латинської Америки та Австралії на різних історичних етапах.

На третьому етапі (2023 р.) – досліджувалися організаційні основи розвитку українського спортивного руху в Латинській Америці та Австралії; виявлялися форми та зміст діяльності українських спортивних товариств в середовищі західної діаспори Латинської Америки та Австралії; аналізувалася діяльність окремих лідерів та активних діячів спортивного руху української діаспори; проведені аналіз, узагальнення, синтез і остаточна обробка матеріалів; остаточно сформульовані висновки й оформлена дипломна робота.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ СПОРТИВНИХ ТОВАРИСТВ В СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ ТА АВСТРАЛІЇ

3.1 Особливості розвитку українських спортивних товариств в Австралії

Український спорт в Австралії мав великі успіхи, якщо взяти під увагу невелике число українців (35 000 чол.) у цій країні [12; 53; 54 та ін.]. Спортивні досягнення українців досить помітні в порівнянні з успіхами інших етнічних спільнот Австралії чи українських груп в інших країнах поселення. Цілий ряд українців представляли в різних спортивних змаганнях австралійські штати, а також Австралію [54; 58]. Сьогодні, однак, помічається виразне зникнення українських спортивних товариств і зменшення числа українських спортсменів, також в неукраїнських спортивних товариствах. На жаль, українська громада в Австралії, і навіть організації молоді, не зуміли приділити відповідної уваги ділянці спорту [1; 15; 16; 17; 18; 33].

Від перших днів поселення в Австралії українці почали організовувати спортивні товариства й клуби. Усіх їх в історії налічувалося 19. Серед них:

Штат Новий Південний Уельс – УСТ "Лев" м. Сідней (1950-1957), УСТ "Сокіл" м. Сідней (1961-1969), УСТ "Київ" м. Кабраматта (1963-1993).

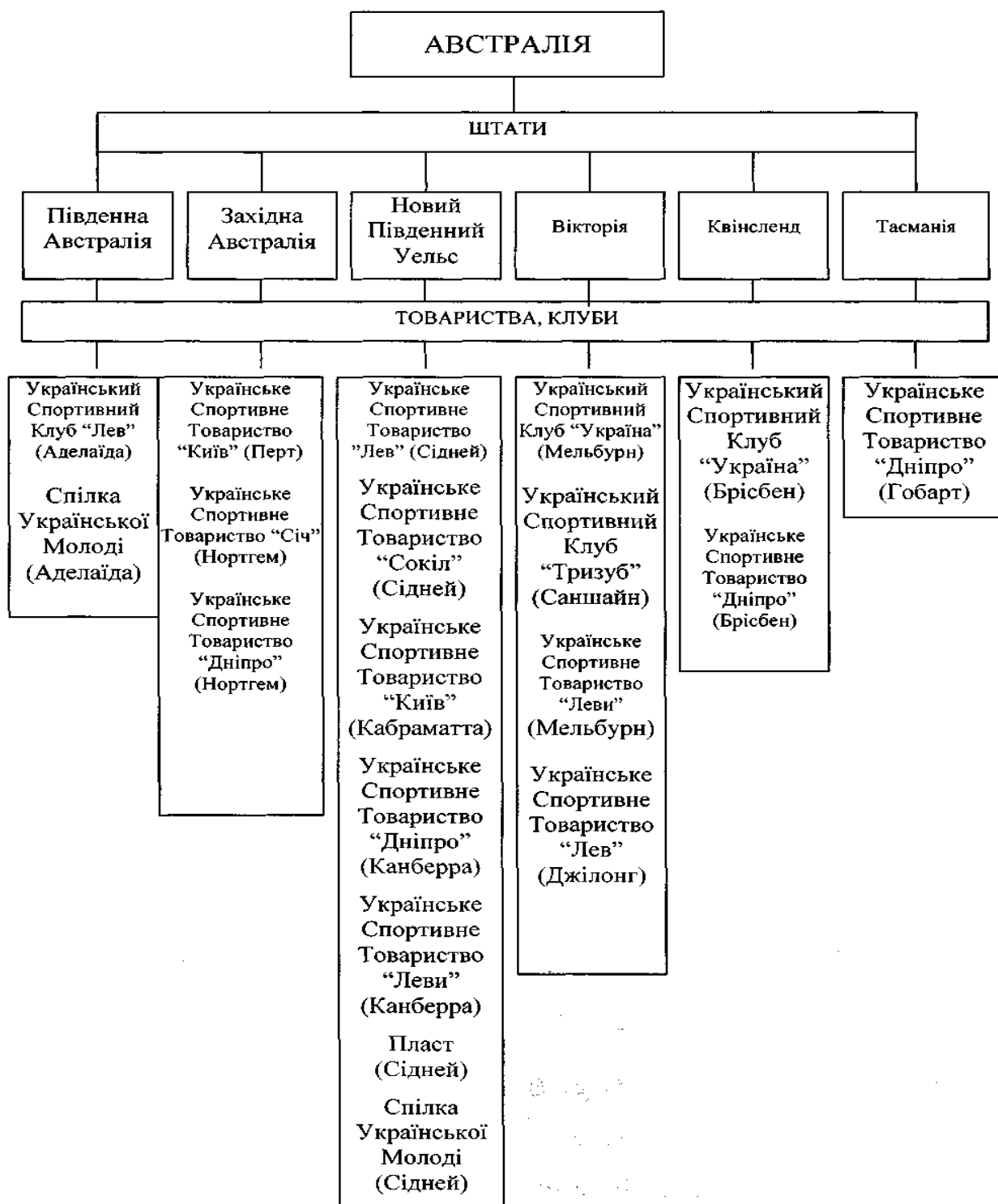
УСТ "Дніпро" м. Канберра (1952-1968), УСТ "Леви" м. Канберра (1983-1987), Пласт м. Сідней (1970-1981), СУМ м. Сідней;

Штат Вікторія – УСК "Україна" м. Мельбурн (1952-1975), УСК "Тризуб" м. Саншайн, УСТ "Леви" м. Мельбурн (1979-1987), УСТ "Лев" м. Джілонг (1978-1987);

Штат Південна Австралія – УСК "Лев" м. Аделаїда (від 1951), СУМ м. Аделаїда;

Штат Квінсленд – УСК "Україна" м. Брісбен (1951-1955), УСТ "Дніпро" м. Брісбен (1953-1975);

Штат Західна Австралія – УСТ "Київ" м. Перт (від 1951), УСТ "Січ" м. Нортгем і УСТ "Дніпро" м. Нортгем; Штат Тасманія – УСТ "Дніпро" м. Гобарт (1962-1987) (рис. 3.1).

Деякі товариства змінювали назви. З тих товариств, які постали в 1950-х роках, зараз існують тільки два: УСТ "Київ" у Перті й УСК "Лев" в Аделаїді. Вони мають найбільші успіхи, як у своїх штатах, так і на регіональному рівні. Обидва товариства культивують декілька видів спорту і мають чоловічі і жіночі команди.

Спортивне життя українців в Австралії розвивалося в українських спортивних товариствах і поза ними. В українських товариствах грали в футбол, волейбол, настільний теніс, баскетбол, гольф, крикет, теніс, займалися гімнастикою. Хоча в Австралії були розвинуті і популярні хокей на траві, хокей на льоду, софтбол, футбол за австралійськими правилами, регбі, крикет, теніс, настільний теніс, волейбол, керлінг, легка атлетика, плавання, планеризм, рибальство. Саме в кількох із більш екзотичних видів спорту українці в Австралії досягли чималих успіхів.

Дві українські молодіжні організації, що функціонували на австралійській землі, приділяли увагу таким видам спорту – гімнастиці, волейболу, останнім часом гольфу й крикету.

Перешкодами для задовільного розвитку українського спорту був брак грошей, відсутність власних спортивних приміщень, недостатнє зацікавлення широкого громадянства й преси [12, 53, 54].

Найпопулярнішим видом спорту був футбол. Не було в Австралії українського спортивного товариства, яке б не мало секції футболу. Наступним за популярністю був волейбол, сьогодні найпоширеніший вид спорту серед українців Австралії. Серед українських волейбольних команд відбуваються щорічні змагання на першість Австралії, які з ініціативи УСК "Лев" (Аделаїда) розпочато в 1979 р. і які відбуваються в різних містах: Аделаїді, Сіднеї, Мельбурні, Канберрі й Джілонгу. У них беруть участь десятки жіночих і чоловічих команд. Змагання часто бувають на високому рівні. Характерно для сьогоднішніх часів, що змагання ведуться англійською мовою і програмки теж англомовні [54].

В період 1950-1960 рр. членами українських спортивних товариств, спортсменами й тренерами були тільки українці. Сьогодні буває так, що в управах є українці, а більшість спортсменів – не українці. У товариствах існування якоїсь секції часто залежало від зусиль однієї особи, яка зуміла її створити та популяризувати. Але в майже кожному товаристві відчувався брак справді фахових сил, тому тим більше треба відзначити їхні успіхи. Як правило, спортивне життя було легше організувати в менших містах, ніж у Сідней і Мельбурні, де українці порозкидані по великих просторах.

У період з 1950 по 1990 рр. українські спортивні товариства підготували цілу плеяду видатних спортсменів, які виступали за збірну команду Австралії на різних змаганнях.

Футбол (жінки): Ганна Сенюшко (УСТ "Київ" Перт).

Легка атлетика: Ліда Яценко (Вікторія) (рекордсменка світу зі стрибків у довжину).

Волейбол (чоловіки): Олег Бучацький (НПУ), Віталій Бережний, Василь Варнячка, Андрій Мольо, Петро Мольо, Іван Кушнір (усі представники УСК "Лев" Аделаїда, усі виступали в молодіжній збірній Австралії), Андрій Бурдин (УСК "Лев" Аделаїда), Євген Колодочка (свого часу був тренером і менеджером жіночої команди Австралії, суддя міжнародної категорії, обслуговував два чемпіонати світу).

Волейбол (жінки): Олександра Суховерська (УСК "Лев" Аделаїда).

Найяскравішими у цій когорті є відомі повсюдно в Австралії тенісист Павло Пінкевич та представник маловідомого в Європі кьорлінгу Віктор Бубнів. Вважаємо необхідним подати більш широкую характеристику їхніх спортивних досягнень.

Зокрема, найбільш успішним спортсменом-українцем в Австралії є Павло Пінкевич, який навіть потрапив до "Книги рекордів Гіннеса" за те, що від 1967 р., коли йому було тільки 15 років, аж по 1990 р., він постійно представляв Австралію в настільному тенісі.

Настільний теніс є другий за популярністю вид спорту в світі (після футболу), а в турнірах за першість світу, які відбуваються кожних два роки, змагаються не менше 80 держав та сотні спортсменів і спортсменок. Але серед них є тільки один, що 23 роки представляв одну країну на міжнародному рівні. Павло Пінкевич 204 рази представляв Австралію, вигравши 72 відсотки зустрічей, 120 разів представляв НПУ в змаганнях з місцевими й закордонними гравцями, вісім разів був чемпіоном Австралії (по чотири рази в індивідуальному й парному розрядах), а дев'ять разів зайняв друге місце. П. Пінкевич 86 разів був чемпіоном різних турнірів з настільного тенісу.

В Австралії кьорлінг не був таким популярним. Тому тим більше треба відмітити успіх Віктора Бубніва, який не тільки в 1976 р. здобув першість Австралії, а в 1975 р. виграв міжнародний турнір на Гаваях. Він переможець багатьох інших австралійських і міжнародних турнірів.

3.2 Характеристика діяльності українських спортивних товариств та молодіжних організацій в Австралії

Перше українське спортивне товариство в Австралії з промовистою назвою "Лев" було засновано в м. Сідней. 15 жовтня 1950 р., за ініціативою ентузіастів спорту І. Козія, Я. Борця, М. Строкона, І. Юзича, О. Левицького, Я. Чаплинського, П. Чудакевича, та інших, при Українській громаді Сіднею було створено спортивне товариство з двома секціями – футболу та волейболу для чоловіків.

Від самих початків, обидві секції зараховувалися до найкращих у Сідней. Перша команда футболу змагалася повних сім років у першій дивізії Столичної ліги. Вона ніколи не займала нижче четвертого місця й часто перебувала в першій трійці (на всіх 12 команд). В 1957 році УСТ "Лев" спільно з шести іншими спортивними товариствами був співзасновником Федерації футболу. На жаль, через нестачу фінансів, того ж року УСТ "Лев"

був змушений закрити свою футбольну секцію, хоч посів друге місце в показнику успіхів. Сума грошей, 750 фунтів, яку треба було виплатити до федерації і якої не можна було тоді зібрати, вирішила долю товариства. Секція волейболу, яка також вважалася однією з найкращих у Сіднеї, проіснувала ще кілька років.

УСТ "Лев" було ініціатором перших міжміських зустрічей українських спортивних товариств, відвідавши 1954 р. м. Мельбурн, де у футбольному змаганні з УСК "Україна"(Мельбурн) був нічийний результат – 1:1. Того ж року товариство їздило до Канберри, де перемогло "Дніпро" 2:1 у футболі та 2:0 у волейболі.

У провіді УСТ "Лев" у різні роки були: І. Козій, В. Чор, М. Строкон, д-р М. Войтович, Я. Борецький, Г. Кононенко, С. Хвиля, Е. Петрівський, М. Брежний, Р. Медвідь, І. Юзич, Я. Чаплинський, О. Бучацький. У команді футболу УСТ "Лев" грали такі відомі спортсмени з рідного краю й Західної Німеччини, як: Йосип Магоцький (УСТ "Україна" Львів, "Дніпро" Байройт), Р. Капко ("Дністер" Самбір, СТ "Україна" Ульм), Я. Чаплинський ("Пролом" Станіславів, "Січ" Регенсбург), О. Бучацький ("УССК" Львів, УСТ "Лев" Міттенвальд), М. Параска (УСТ "Лев" Міттенвальд), Я. Андрійців ("Дніпро" Гайденав), В. Наливайко, а також В. Король, Я. Соловій, Я. Батуринський, Я. Роде, Й. Нагірний (УСТ "Україна" Львів, "Дніпро" Байройт), О. Левицький, І. Рибак, М. Бережний, С. Ситник, В. Рубан, В. Коваль, Г. Кононенко, що зумовило високий рівень гри.

До 1954 р. тренером був відомий закарпатський футболіст М. Томко, потім – О. Бучацький. Два роки УСТ "Лев" мало дуже надійну секцію юнаків. Гроші, потрібні для діяльності товариства, збиралися серед українського громадянства, влаштовувалися лотереї й забави.

У секції волейболу грали репрезентанти "України" в Західній Німеччині, яка не тільки виграла в 1948 р. ігри ІНКОПФУ (неофіційну "Олімпіаду" поневолених народів), але також грала проти справжньої збірної США. Ними були Орест Левицький, Юрій Пащук і провідник тієї

репрезентації Омелян Бучацький. З ними в УСТ "Лев" грали Ярослав і Богдан Соловії, Е. Петрівський, Павло Чудакевич, Михайло Маленький. Секція була однією з найкращих у Сіднеї, де тоді були найкращі команди волейболу (естонці, латвійці).

При товаристві існувала кілька років секція тенісу, до якої належало більше двадцяти членів обох статей. Рівночасно, в Сіднеї відзначилося чимало українських тенісистів, що змагалися в найвищому класі штату в австралійських клубах: Ю. Мельннк, Семків, Ю. Німців.

Своєрідним продовженням УСТ "Лев", передусім його секції волейболу для чоловіків, яка перестала існувати 1961 р. було УСТ "Сокіл" – Сідней. У 1961 році з ініціативи д-ра Б. Шеховича створено нове товариство УСТ "Сокіл", яке на початку також мало секцію футболу. Секція футболу перейшла до новоствореного УСТ "Київ" у Кабраматті, а секція волейболу продовжувала свою діяльність, змагаючись декілька років у першій сіднейській лізі, в якій грали тоді найкращі сіднейські команди: "Даугава", "Олімпія", "Спрос" (усі три склалися з латвійців), "Естонія", "Русь" (росіяни), "Вудлендс" (австралійці). Секція мала високий спортивний рівень, хоч у ній брали участь уже не молоді спортсмени. У той час волейбол не був таким популярним видом спорту, як зараз.

Побіч постійних змагань за першість Сіднею, УСТ "Сокіл" брало участь у товариських змаганнях, а також відвідувало Канберру й Ньюкастель, де зустрічалося з місцевими українськими та іншими командами. Під час відвідин Канберри в 1967 р. УСТ "Сокіл" грав не тільки у волейбол, а й у теніс (чоловіки й жінки), перемагаючи господарів в обох видах спорту.

Найбільшим успіхом УСТ "Сокіл" були щорічні українські першості НПУ з плавання, які відбувалися кожного лютого в 1963-1967 рр. У цих змаганнях брали участь українські плавці не тільки з Сіднею, а також з Воллонгону й Ньюкастлю – біля ста осіб. Серед них було чимало представників австралійських шкіл і навіть одна представниця НПУ в стрибках у воду: Оля Лозинська. Хоч результати не стояли на найвищому

австралійському рівні, вони були далеко кращими від результатів подібних українських змагань у США й Канаді. До найкращих плавців належали: сестри Віка й "Жабка" Барановські, сестри Анна й Оля Лозинські, Андрій Строкон, Лесик Сивак, брати Богдан і Юрій Шеховичі, Роман Дехніч, брати І. та В. Соколовські, Роман і Олег Бучацькі, В. Брецько. За перемоги учасники одержували прапорці й жетони. Змагання притягали досить багато глядачів.

Від початку до кінця існування УСТ "Сокіл" його головою та найкращим спортсменом з волейболу був д-р Б. Шехович. З ним грали в різні часи: О. Левицький, Т. Фіголь, Г. Глива, П. Чудакевич, О. Бучацький, Т. і Б. Абрамови, І. Камінський, Я. Ярощук, Ю. Ропіцький, Ю. Кремінський, а в останніх двох роках два молоді надійні гравці: Богдан Шехович та Олег Бучацький. які почали грати, коли першому було 16, а другому 15 років.

Діяльність товариства закінчилася 1969 р., оскільки не було молодих спортсменів.

УСТ "Київ" (Кабраматта) було засновано зараз після того, як перестала існувати секція футболу УСТ "Сокіл". Група ентузіастів футболу – Л. Ігнатів, Я. Роде, Я. Батуринський, О. Гулик, П. Гузій, Л. Назар, В. Москаль, М. Гураль, В. Хіцяк, М. Гошовський, Т. Суховерський zaloжили при громаді Кабраматти-Ферфільду спортивне товариство, яке назвали УСТ "Київ". У 1963 р. його запрошено до першого дивізіону Південної Асоціації футболу з трьома командами: першою, другою й юнацькою. Усі склалися тільки з українців.

Початки були важкі. Не було грошей, були труднощі з устаткуванням, площею. Зацікавлення громадянства було невелике. Все ж таки, першого року УСТ "Київ" утрималося в першому дивізіоні. Товариство кілька років перебувало в асоціації й отримало там в 1966 р. найвище визнання – Кубок Пітера Міллера. В 1968 р. УСТ "Київ" зареєструвалося у Федерації футболу, де рівень був набагато вищий, і де "Київ" прикріплено до третьої аматорської дивізії. Тоді довелося доповнювати ряди футболістів не українцями, а потім бували роки, коли в першій команді грали тільки два або

три українці. Правда, було кілька років, коли підросли кваліфіковані молоді гравці, всі українці, і їх включено в першу команду.

1968 р. Українська Громада Кабраматти вибудувала дуже гарний, великий новий будинок з великим залом, модерною кухнею та їдальнею. Кілька років пізніше здобуто ліцензію на продаж алкоголю і на ігрові апарати ("покер машини"), що мало полегшити матеріальні видатки товариства, а також громади.

Підставою для отримання ліцензії була спортивна діяльність УСТ "Київ". Її видано на ім'я Павла Чудакевича, який пізніше був довголітнім ліцензистом клубу. П. Чудакевич позичив клубові всі гроші, потрібні для започаткування діяльності (купівлі устаткування, ігрових машин тощо). Але, незважаючи на поліпшений фінансовий стан, секція футболу УСТ "Київ" ніколи не добивалася таких успіхів, яких хотілося. У той час футбол, у рамках Федерації футболу, був насправді професійним, його рівень був дуже високим, конкуренція, навіть у нижчих дивізіях (у яких перебувало УСТ "Київ"), надзвичайно висока. Тому праця невеликого гуртка любителів спорту й порівняно великі гроші, заплачені гравцям і тренерам, не принесли бажаних досягнень. На жаль український спорт виграв небагато: українська молодь не проявила зацікавлення грою, тому важко сподіватися розростання чисельності від спортивного товариства, яке грає в низькій дивізії й майже не має глядачів.

У 1980 р. товариство поповнилося секцією волейболу (колишній "Пласт"), яка складалася майже виключно з українців. На жаль, провід УСТ "Київ" дуже мало цікавився нею. Правда, в травні 1983 р. УСТ "Київ" був господарем українського турніру з волейболу й дуже добре виконав своє завдання. В турнірі взяло участь 65 чоловіків і 47 жінок з українських клубів в Аделаїді, Джілонгу, Мельбурні й Кабраматті. Турнір, який відбувся на великому стадіоні в Бенкставні й тривав три дні, був на високому рівні. На закінчення збірна українців (між ними С. Волощук з "Києва") виграла в збірної литовців, яка виїжджала на "Вселитовські ігри" в м. Чикаго (США).

Найбільшим успіхом футболістів УСТ "Київ" була перемога в 1985 р. в змаганні за "Кубок народів". У змаганні, крім українців, яких представляло УСТ "Київ", грали австралійці, американці, англійці, сирійці, турки, югослави, мальтійці, в'єтнамці, ліванці, корейці, іспанці з португальцями й чілійці. У фіналі "Україна" перемогла "Туреччину" 2:1 і дістала 5000 доларів нагороди.

За всі роки існування товариства дуже багато праці вклали в нього, крім уже названих, П. Гузій, Моркович, Море, Ліщинський, Волошин, Турчик, Савалага, Мороз, Лисий, Маковійчук, Федюк, Ю. Дехніч, Біда, Зімроз, Артимович і, зокрема, П. Чудакевич. Великим меценатом клубу був Богдан Суховерський.

Секцію футболу зліквідовано в 1990 р., секцію волейболу – 1993 р.

В Австралії існували також і українські молодіжні організації, які успішно займалися вихованням молоді засобами фізичної культури. Обидві українські молодіжні організації, СУМ і Пласт, займалися різними видами спорту. Наприклад, Пласт від 1953 р. щорічно брав участь у змаганнях з легкої атлетики й плавання, але пластуни до них не готувалися в рамках програми занять Пласту, а використовували досвід, здобутий в австралійських школах чи клубах [12, 16, 17, 18, 19].

Члени Пласту не тільки змагалися щорічно з іншими членами Австралійської Асоціації Скаутів в екзилі – естонцями, угорцями, росіянами й латвійцями – а й мали цілий ряд перемог над ними, зокрема, в плаванні. Ці змагання відбувалися в серйозних водних стадіонах Сіднею, були фахово проведені й притягали по кількасот фанатичних глядачів. Найбільші успіхи Пласт мав у 1970-их роках, хоч уже в 1962, 1963 і 1964 роках українки здобували першість перед естонками й угорками. Від 1972 до 1981 р. йшов двобій між українцями й угорцями (обох статей). Перемагали раз одні, раз другі, але десять років у загальному заліку український Пласт був переможцем, при чому дівчата виступили більш успішно, ніж хлопці. Багато з хлопців і дівчат представляли свої школи. З дівчат заслуговують на згадку:

М. Брецько, А. Сивак, С. Масна, К. Саракула, А. Зілинська, сестри Віка і "Жабка" Барановські, Віка й Іра Монджейовські, А. Притула, Г. Подригуля, а з хлопців – А. Строкон, Р. Дехнич, Б. Квасниця, брати Ю. і Б. Шеховичі, брати Р. і О. Бучацькі, Л. Сивак, А. Теодорович, М. Домазар, М. Гуляк, Р. Коваль, С. Янчук, А. Зелений, брати Чаплинські. Б. Брецько, брати Т. і Д. Монджейовські, Р. Вовк, В. Войтович, а також брати Соколовські – члени СУМу, які підсилювали пластову команду.

Під час Ювілейних Пластових Зустрічей сіднейські пластуни були переможцями в спортивних змаганнях у 1968 і 1976 роках.

Єдиним видом спорту, яким насправді займалися в Пласті, був волейбол. В 1973 р., з ініціативи Омеляна Бучацького, зорганізовано секцію чоловічого волейболу, в якому був тільки один досвідчений спортсмен, а всі інші – початківці. Бракувало грошей на інвентар, важко було знайти відповідний зал для тренування, а провід Пласту не був занадто зацікавлений. Все ж таки, після кількох років наполегливої праці, вдалось притягнути кільканадцять зацікавлених молодиків, і "Пласт", включившись у гру за першість Сіднею в третій дивізії, 1977 р. добився успіху, перейшовши до першої штатової дивізії. Труднощі не зменшилися, єдиний пригожий зал був 20 миль від центру Сіднею, там можна було тренуватися тільки раз у тиждень, коли інші тренувалися по кілька разів, грошей далі було мало. Навіть тоді, коли відбувалися важливі змагання, публіки було обмаль. Але рівень деяких команд був високим, кілька років (до 1982 р.) "Пласт" був четвертою за силою командою Сіднею, а його чоловіча секція змагалася пересічно 42 рази на рік. Зі спортсменів треба виділити: Степана Волощука – найбільш всестороннього з усіх, Степана Василика, Романа Дехнича, Юрія Сухенка, Петра Грещука, Івана Фільварківа, Петра Іванчука та Степана Гошовського.

У 1980 р. зорганізувалася також жіноча секція, найкращими спортсменками якої були: Леся Менцінська, Марія Чарнецька, Марта Менцінська. Разом в обох секціях було біля 40 осіб.

У 1991 р. О. Бучацький перестав тренувати "Пласт". Рівночасно, шукаючи фінансової допомоги, члени "Пласту" домовилися з управою УСТ "Київ" (Кабрамагта), згідно з яким "Київ" обіцяв фінансувати секцію волейболу, а пластуни почали змагатися під назвою "Київ". Від 1979 по 1982 р. Пласт "Київ" брав участь у змаганнях за першість українських товариств Австралії, але уступав там командам з Аделаїди, Джілонгу й Мельбурну.

На початку 1980-их років спортивна діяльність Пласту закінчилася. У 1981 р. перестала діяти Австралійська Асоціація Скаутів в екзилі і перестали відбуватися спортивні змагання, в яких Пласт послідовно брав участь. Провід Пласту не клав наголосу на спортивну діяльність, а сама молодь не виявила бажання займатися спортом у тій організації. Це явище питоме не тільки Пластові, але й іншим організаціям етнічних груп.

СУМ приділяв менше уваги спортові, ніж Пласт. Щоправда, в 1967 р. було закуплено майже повне устаткування для гімнастики, якою мали займатися у великому залі дому молоді. Кілька місяців у 1968 р. відбувалося справжнє гімнастичне тренування для дівчат, яке проводила професійний тренер з Братислави. Під її провідом наша дітвора зробила великий поступ. На жаль, тренер отримала роботу в Мельбурнському університеті й на тому зайняття гімнастикою закінчилося. Кілька років член СУМ П. Павлів вів свого роду акробатичну секцію, але й це закінчилося.

В 1968 р., з ініціативи В. Ланиці, при СУМ створено секцію футболу, яка після кільканадцятьох місяців розійшлася. Відбулося кілька змагань з Пластом.

3.3 Розвиток українського спортивного руху в Латинській Америці

У 1949 році в столиці Венесуели м. Каракас було організовано Українське Спортивне Товариство "Чорноморці". Основною метою його було виховання здорової духом і тілом української молоді. Ініціативний

комітет товариства очолив інженер Антін Король. Із спогадів колишнього члена Товариства "Чорноморці" Осипа Панчишина відомо, що 17-го вересня 1950 р. відбулися надзвичайні загальні збори Українського Спортивного Клубу "Чорноморці" [34]. Головою був обраний Степан Хомняк, секретарем – Юрій Ващенко, скарбником – Г. Тхорів. Головою контрольної комісії став Антін Король. У клубі функціонували секції з футболу, настільного тенісу, волейболу, легкої атлетики і шахів. Тренери секцій: футбольної – Б. Король і Я. Кордуба, настільного тенісу – Л. Хомняк і І. Остапчук, волейбольної – І. Яринівський і В. Хомняк, легкоатлетичної – К. Сапуцький, шахової – З. Хрущ і А. Роздольський. Футбольна команда "Чорноморці" зіграла чимало товариських зустрічей з найсильнішими командами другої ліги. Ці матчі і тренування відбувались на головному стадіоні Каракасу – "Парайсо". Також у Товаристві проводилося багато турнірів з настільного тенісу, волейболу і шахів. Влаштовувалися туристичні прогулянки і спортивне мандрівництво. Багато членів Товариства подолали гори Анди, декотрі – вершину Піко-Болівар, що знаходиться біля міста Меріда, недалеко від Колумбії.

Українське Спортивне Товариство "Чорноморці" було членом Венесуельського Спортивного Об'єднання, тим самим популяризувало у Венесуелі український спорт. Уся діяльність Товариства висвітлювалась у спортивному бюлетені "Чорноморці", який редагував Левко Хомняк.

Важливою складовою спортивного руху в українській діаспорі є розвиток спортивних товариств та осередків в Австралії та країнах Латинської Америки. Однак, сьогодні цей цікавий феномен досліджений надзвичайно мало. Нами зроблено спробу виявити найбільш популярні види спорту, скласти перелік усіх діючих спортивних товариств Австралії, визначити досягнення окремих представників цих клубів. Підготовка до Ігор Олімпіади в австралійській столиці Сіднеї, актуалізувала проблеми української спортивної громадськості Австралії, що потребує подальших глибоких наукових досліджень цієї тематики.

3.4 Розвиток видів спорту та досягнення українських спортсменів на чемпіонатах Австралії

У 1981 р. при СУМ створено секцію гольфу. Наприкінці 1980-х років секція мала більше 50-ти членів, які регулярно грали не тільки між собою, а й з представниками інших австралійських клубів.

У 1986-1991 роках при СУМ існував Український крикетовий клуб "Кавалери" – мабуть, єдиний у світі серед українців клуб для крикету [33]. Від початку, клуб був членом австралійського Регіонального крикетового союзу Авбурну-Лідкомбу й постійно брав участь у змаганнях класу "С", здобувши першість у сезоні 1988-89. Клуб зліквідовано, коли його членство зменшилося до 20-ти й неможливо було дотриматися вимоги статуту, що принаймні 75 відсотків членів повинні бути українцями. Членами клубу за весь час були 35 гравців. Клуб влаштовував також різні товариські імпрези. Керівниками "Кавалерів" були: Іван Ставіський, Іван Славич і Тарас Менцінський.

Український Гольфовий клуб в Сіднеї було засновано в 1982 р. після успішного завершення Українського відкритого турніру (т. зв. "Ukrainian Open") у Гольфовому клубі Розней. Метою клубу було сприяти товариським зв'язкам між членами та їхніми родинами.

Членство клубу збільшувалося. Український турнір відбувався на все кращих полях. У 1984 р. його продовжено до двох днів і він почав відбуватися в різних місцевостях поза Сіднеєм. У розважальній частині турніру почали брати участь родини гравців. Від 1989 р., коли створився Український Гольфовий клуб у Вікторії, відбуваються товариські зустрічі

між двома клубами. Сідней переміг у 1989 і 1993 роках, Мельбурн – у 1990, 1991 і 1992 роках.

З ініціативи клубу в Сідней та його голови Мирона Шимка у 1991 р. оформлено зв'язок з Українською Гольфовою Асоціацією Америки (АГАА). В жовтні 1993 р. на Гавайських островах відбувся перший турнір між українцями США й Австралії. З Сіднею виступало 12 учасників, з Мельбурну – чотири, з Джілонгу – один. У цьому історичному змаганні перемогла Австралія.

В 1994 році членів клубу було 53 особи. Переможцями в різних відділах турнірів за роки 1982-93 були: Ю. Булик, Я. Добровний, М. Вовк, А. Гаврисюк, Г. Гайдук, О. Гаманюк, О. Гурба, Е. Гут, Р. Кабан, Е. Карп, А. Кузьміч, А. Лалак, Б. Ланиця, М. Ланиця, С. Лесів, М. Лісовець, К. Мединський, Т. Менцінський, М. Неделко, Я. Роде, Б. Семців, І. Ставицький, С. Цимбалій, М. Щимко.

Ще одним видом спорту, у якому українська спільнота мала неабиякі здобутки, були шахи. В перших двадцятьох роках українського поселення в Австралії ряд українських шахістів у різних штатах і в рамках українських шахових клубів й індивідуально мали значні успіхи, про що згадувала, крім української, і австралійська преса. Це не повинно дивувати знавців гри, бо серед міжнародних майстрів було чимало українців.

Український Шаховий Клуб (УШК), найстарше українське шахове товариство в Австралії, було зорганізовано 1952 р. з ініціативи найвідомішого українського шахіста Австралії Ярослава Шевчика (1909-1981) як секцію УСТ "Лев" Сідней. У 1955 р. клуб став самостійним, а в 1971 р. приєднався до Українського культурно-товариського клубу в Лідкомбі.

УШК відразу став членом Австралійської Шахової Асоціації і брав участь в іграх за першість Сіднею в різних класах.

Здобувши 1953 р. першість у категорії "А-резервна", шахісти УШК перейшли до найвищої штатової класи "А" і там виявилися одними з найкращих. Незабаром УШК мав три секції. "А" здобула першість Сіднею в 1954 р., 1957 р. і 1966 р., "А-резервна" – 1955 р., а "Б" – в 1961 і 1963 роках. Клуб також змагався з різними іншими клубами.

Щоб спопуляризувати шахи, УШК влаштовував у 1957, 1958, 1961 і 1966 роках турніри за Кубок УШК, до участі в яких були запрошені найкращі українські й неукраїнські шахісти Сіднею. Про турніри писала не тільки австралійська шахова преса (Chess World), а й австралійські щоденники: Daily Mirror, Daily Telegraph, Sunday Telegraph, The Australian, Sydney Morning Herald. В австралійській пресі до 1970 р. поміщено 102 повні шахові партії, в яких змагалися члени УШК.

Найвидатнішим шахістом серед українців був Я. Шевчик, який у 1959 і 1966 роках був чемпіоном НПУ та довгі роки представляв НПУ. Він також представляв Австралію на першій шахівниці в зустрічах зі збірними Південної Африки, Іспанії та інших країн. У різних часах він переміг найкращих шахістів Австралії, між ними міжнародних майстрів шахів: Пурді, Штайнера, Кельнера, Гейса, Озольса, Басту, Кошніцького. До його особистих успіхів належали перемоги в змаганнях за першість Сіднею в блискавичній грі (1957), за Золотий кубок Риги (1965), Кубок УШК (турнір на запрошення в 1966 р. і турнір тільки для членів УШК), Кубок поневолених народів (1972).

У початкових роках в УШК змагалися: в категорії "А" – В. Дяків, М. Мінджоза, Б. Дворцовий, Г. Дворцовий, Ю. Рудюк, С. Бородайко,

В. Хухрянський, в категорії "А-резервна" – В. Майковський, Ю. Маренін, І. Олександрів, Р. Рішко, О. Дикий, І. Маланич, С. Плескун, В. Ступницький, В. Хіцяк. Крім Я. Шевчика, значні успіхи мали Б. Дяків та С. Бородайко.

У книжці Ю. Семенка "Шахи в Україні", яка насправді є історією українських шахістів у світі, українським шахам в Австралії присвячено шість сторінок, кілька фотографій та найцікавіші партії В. Дяківа, Я. Шевчика, С. Бородайка, З. Новосільського, М. Луговика, С. Плескуна й В. Лозинського з Сіднею та П. Ігнатенка з Мельбурну. Там і підкреслено, що член УШК В. Хіцяк виграв багато нагород за розв'язування шахових загадок, поміщених в австралійських газетах, серед них і однієї, яку шахісти світу не могли розв'язати 75 років.

Крім ігор за першість Сіднею, шахісти УШК беруть участь у внутрішніх змаганнях за кубки. Кубок Українського культурно-товариського клубу вигравали: С. Бородайко, М. Мінджоза, П. Ігнатенко, Б. Дяків, А. Брусилов і П. Мороз. Кубок С. Бородайка – Ю. Скорик, О. Радкевич, Н. Брусилов і М. Мінджоза. Змагаються і за Кубок Української Кредитової Спільноти "Карпати". Від 1983 р. УШК змагався тільки за першість Західного Сіднею. В кінці 1980-их років у клубі грали деякі не українці, а загальний рівень шахістів став нижчим, ніж був. У клубі тоді грали: М. Мінджоза, С. Бородайко, Ю. Скорик, В. Лозинський, батько і син О. та І. Радкевичі, О. Бучацький, М. Мороз. У 1990-х роках клуб уже не змагався в першостях, але влаштовував турніри. Головою клубу до його смерті 1992 р. був С. Бородайко, потім – Юрій Скорик, брат відомого львівського композитора.

Філія УШК існувала також при Українській Громаді Кабраматти-Ферфільду. Поза Сіднеєм українці мали успіхи в австралійських шахових товариствах: у м. Ньюкасл – М. Свищ, В. Дзюрак і В. Заяць.

Українська спортивна спільнота у Вікторії організувала футбольний клуб "Україна" 1952 р., трохи пізніше, як інші штати в Австралії. Організаторами були: С. Місько, В. Вірт, В. Сліпко, Р. Капко, В. Буштедт і О. Данилович. При заснуванні клуб мав 31-го члена, пізніше були 242 члени, що платили членські внески. На футбольні змагання приходило до тисячі любителів футболу.

У 1955 р. назву клубу змінено на Українське Спортивне Товариство "Леви". Найбільшого успіху "Леви" здобули в 1961 р. під проводом капітана й тренера Евстахія Плекана, вигравши першість першої дивізії та перейшовши до Штатової ліги Вікторії. Тоді почалися проблеми: треба було утриматися на цьому рівні, змагаючись з сильнішими клубами. "Леви" мали юнацькі команди, але їм не вистачало досвідчених спортсменів, яких треба було "купувати" за високі ціни.

Майже кожного року клуб "Україна-Леви" проводив змагання з українськими клубами Аделаїди й Сіднею. Були старання створити центральний спортивний комітет, але до цього не дійшло.

УСТ "Леви" закінчило своє існування 1974 р. З грошей, отриманих з продажу маєтку, 30.000 доларів передано Українській Громаді Вікторії (УГВ).

Крім футболу, клуб плекав волейбол, настільний теніс і легку атлетику. Молодь, народжена в Австралії, цікавилася більше волейболом. Змагання, як правило, відбувалися серед тижня і не заважали відвідувати українські суботні школи. Молодіжні організації Пласт і СУМ активно плекали цей вид спорту. Волейбол тоді не був достатньо розвинутий в Австралії, тому, будучи аматорами, більшість українських клубів усе ж таки змагалися в класах "А" або "Б".

У 1978 р. був створений лижний клуб "Калина". Землю отримано на горі Мавнт Готам від місцевої муніципальної ради. На загальних зборах членів було вирішено продавати уділи, щоб збудувати будинок для 40 осіб, що було зроблено. Першим головою клубу був Леонід Харуцький, секретарем – Роман Стельмахів, головою будівельного комітету – Андрій Матішак.

Деякі спортсмени українського походження грали у футбол за австралійськими правилами. Серед них був і найвідоміший з усіх учасників цього виду спорту Олександр Єсавленко, спортсмен і тренер клубу "Карлтон" у Мельбурні.

У 1988 році в Мельбурні засновано при УГВ Український Гольфовий клуб. Членів було спочатку 26 чол., у 1993 р. – 107 чол.. Раз на рік відбуваються зустрічі з подібними клубами в Сідней й Джілонгу. До діячів клубу належали: Михайло Жилан, Григорій Ануляк, Олег Мазур, Василь Фурик, Роман Захаряк.

У штаті Вікторія найбільшої популярності набули шахи. У 1958 р., з ініціативи П. Тимошенка, організовано в Мельбурні шаховий клуб "Дніпро", який у 1958 р. здобув першість Мельбурну в класі "А". У змаганні брали участь: П. Ігнатенко, Л. Авдїїв, Б. Кондра, А. Куціль, П. Тимошенко. Велику сенсацію викликала перемога П. Ігнатенка над чемпіоном Австралії – Озольсом і чемпіоном Мельбурну – Бастою.

З початком 1953 р. при допомозі філії української громади Вікторії було засновано футбольне товариство "Лев" в Джілонгу. Головою був Петро Корнійчук, тренером Віктор Бекер, а всі гравці – українці, які до приїзду в Австралію грали в товариствах футболу в таборах "переміщених осіб" у Німеччині. Початки були важкі. Відчувався брак фінансів та моральної підтримки громадянства – мало хто відвідував змагання. Філія тоді не могла

дати належної фінансової допомоги, тому що мала свої потреби й зобов'язання, пов'язані з купівлею землі для Народного Дому. Товариство "Лев" у 1956 р. розв'язалося. Гравці розійшлися, дехто почав грати в інших, не українських, клубах [53; 54].

Старанням молодих членів філії УГВ в 1970 р. зорганізовано спортивне товариство волейболу "Тризуб". Початки, знову ж, були важкі – не було доброго тренера, були фінансові труднощі. Товариство поділилося: старші залишилися в "Тризубі", молодші заклали нову команду при осередку СУМ. Як "Тризуб", так і "СУМ" не мали успіхів у змаганнях Джілонзької Асоціації аматорського волейболу.

У грудні 1978 р., після перемоги "Тризуба" над польською командою "Сирена", дійшло до образливих висловів на адресу гравців "Тризуба". Тоді в наших глядачів виникла думка реорганізувати український спорт у Джілонгу. Ініціатори, зокрема Ілля Калинюк, звернулися до голови філії УГВ А. Кричка, суспільно-громадських та молодечих організацій, і отримали їхню моральну й матеріальну підтримку. На зборах обох товариств 25 січня 1979 р. їх об'єднано. Нова одиниця прийняла назву: Український Спортивний Клуб "Лев". До управи ввійшли: І. Калинюк – голова, Й. Бурда, Д. Сем'янів, В. Сікора, Й. Сем'янів і Я. Дума. Головним тренером став Михайло Хвалько, тренером чоловіків – Юрій Любченко, жінок – Ірина Ставицька. Товариству фінансово допомогли кооператив "Дністер", братство й сестрицтво Української Католицької Церкви в Джілонгу, філія УГВ, СУМ і Пласт. Від того часу "Леви" стали найсильнішою командою в Джілонзькій Асоціації, маючи 76 членів і змагаючись у всіх чотирьох дивізіях. Гравці "Левів" представляли Джілонг у змаганнях за Кубок Вікторії, а Вікторію в змаганнях

за Кубок Австралії представляли: П. Хвалько, П. Рибчак, В. Стависький, С. Явна, С. Сем'янівна і Л. Стависька.

Товариство запропонувало українським волейбольним товариствам в Австралії крайові змагання, які відбулися в Джілонгу у 1980 р. за участю 280-ти спортсменів на Кубок, який подарувала українська кооператива "Говерла" з Аделаїди (див. вище: "Союз Українських Волейбольних Клубів Австралії").

Емблему "Левів" запроектували о. Зенон Хоркавий та Оріон Венгринович. 1981 р. УСК "Леви" висловили вдячність за духовну опіку Владиці Іванові Прашкові, надавши йому почесне членство. Головами товариства "Тризуб" були Михайло Камінський та Юрій Любченко, клубу "Леви" до 1993 р. – Ілля Калинюк, Юрій Мазур, Лідія Береза, Володимир Стависький [53; 54].

З початку 1987 р. засновано футбольне товариство "Київ", яке ввійшло до Західної Асоціації футболу Вікторії. Товариство мало тоді 20 членів, його очолював Степан Стоцький, а тренером був Дмитро Сиротюк.

Широкого розвитку набув український спортивний рух в штаті Південна Австралія. Організаторами УСК "Лев" в Аделаїді були: Ярослав Андрухович, И. Андрієшин, О. Рапіта, И. Кліш та інші. 17 липня 1951 р. клуб засновано та вибрано першу управу: И. Андрієшин – голова, А. Теплий, Д. Пирогів, А. Кизима, О. Рапіта і Я. Костів. Товариство мало три секції: футболу, волейболу для чоловіків та шахів. Секція шахів потім відокремилась і стала діяти при Українській Громаді Південної Австралії (УГЛА).

Почавши грати в третій дивізії, гравці "Лева" здобули першість у ній, потім у другій, і 1955 р. опинилися в найвищій. Від початку управа УСК "Лев" звертала пильну увагу на виховання власного доросту. Товариство було першим у штаті, яке зорганізувало кілька юнацьких команд.

Наймолодші гравці мали 10 років. Клуб швидко набував популярності. Сама секція футболу незабаром налічувала більше ста членів. Спортивні успіхи клубу дали йому визнання серед неукраїнців, в англомовній спортивній пресі. Це було заслугою Я. Кулинича.

З кожним роком доводилось збирати все більше грошей, а також зміцнювати команду неукраїнськими членами. Тоді "Лев" започаткував практику, невідому до того часу в Південній Австралії, купування спортсменів. Перешкодою в праці клубу була відсутність власної площі, але "Лев" належав до найкращих команд футболу в Аделаїді.

До 1960 р. УСК "Лев" змагався в Асоціації футболу, а тоді перейшов до Федерації футболу. Спочатку це рішення виглядало дуже корисним, але пізніше, не з вини клубу, принесло йому чимало шкоди.

Увага, приділена молоді, принесла гарні результати. Дорослі команди поповнювалися молодими, талановитими гравцями, які приносили клубові успіх, а як представники штату й Австралії придбали собі та українцям чимало слави. Організаторами молодіжних команд були: Петельський, А. Ситник, О. Середа, В. Ткачук, М. Попович, В. Ціхановський, Г. Чора, В. Лазар, І. Кафтан, П. Ковальський, брати П. і В. Тацьківи, М. Сукмановський (загинув у В'єтнамі), І. Захарко. Б. Цибулька, А. Голигрім, М. Гайдук. Команди "Лева" стояли на такому високому рівні, що в 1962 р. обидві дійшли до фіналу за Кубок і першість Південної Австралії, в якому команда "Лев II" перемогла команду "Лев I" з рахунком 1:0. З молоді в першій команді "Лева" грали брати М. і С. Музики (понад 300 ігор у складі "Лева"), Богдан, Василь і Петро Кискогузи (Богдан і Василь виступали за збірні штату і Австралії), І. Захарко і багато інших.

В 1963 р. управа товариства, захочена успіхами молодих гравців, ввела до складу першої команди шість чоловік. На жаль, брак досвіду та численні травми привели до того, що клуб опинився в нижчій дивізії. Навчена досвідом, управа зміцнила команду кількома неукраїнцями, і в 1965 р. "Лев" рівночасно виграв і Кубок Ампол, і першість першої дивізії Південної Австралії. УСК "Лев" був тоді на вершині своєї слави. З українців тоді грали: В. Федчишин, М. і С. Музики, В. Пиріг, П. Дацьків, І. Захарко, М. Попович, В. Ціхановський.

У 1970 р. Федерація футболу Південної Австралії нагородила В. Ткачука почесним пожиттєвим членством, а Богдан Нискогуз був нагороджений медаллю найкращого футболіста в Південній Австралії.

У 1976 р., коли створено Національну лігу футболу, до неї потрапили тільки багаті клуби з власними площами. До такої категорії УСК "Лев" Аделаїда не належав. Того ж року "Лев" зміцнив свою першу команду новими гравцями, серед яких були два українці з Великобританії – П. Тимчишин і В. Бойчук. Разом у команді було восьмеро українців, але в 1977 р. їх число почало зменшуватися. Здавалося, що товариство мало великий резерв гравців і могло продавати найкращих, бо на їхнє місце приходили молоді. Але 1979 р., продавши 18 гравців, "Лев" опинився в другій дивізії, де перебував до 1985 р., коли повернувся до першої. В 1988 р. медаллю Ротмана за найкращу й найчеснішу гру в південно-австралійській штатовій лізі отримав Берні Бріджис. Раніше цю нагороду отримали Богдан Низкогуз і Алан Спротс.

1992 р. УСК "Лев" з'єднався з клубом футболу порту Аделаїди. Назва нового утворення – Клуб футболу "Лев" порту Аделаїди. Поєднання було необхідним для того, щоб мати впродовж цілого року власний стадіон. Це

було передумовою допущення до нової "суперліги", яку створила Федерація футболу. Федерація теж зобов'язала всі європейські клуби позбутися етнічних ознак, через що з назви довелось зняти "УСК". Все ж таки, клуб далі плекає свої українські традиції. В управі та серед членів багато українців, а блакитний і жовтий кольори увійшли до нової спортивної форми. У першому році існування з'єданого клубу капітаном команди "Порт Лев" був українець Іван Худоба. Клуб грав у другій дивізії, де зайняв друге місце. 1994 р. клуб прийнято до нової суперліги.

Головами "Лева" були: Й. Андрійшин, О. Голубович, Д. Пирогів, М. Кравчук, Є. Колодочка, Й. Кривов'яза, В. Ткачук, М. Лаврівський, З. Болецький, О. Сенчук, М. Малецький, М. Голуб, О. Серета, Я. Довбня, С. Кушаківський, В. Федчишин, Ю. Дністрянський (від 1990 р.).

УСК "Лев" від початку мав секцію волейболу, організатором якої був Й. Кліш. У 1980 р. волейбольна секція стала автономною організацією під назвою УСК "Лев": волейбольний клуб з обмеженою порукою. Головою секції від 1978 р. є Юрій Федик, рівночасно голова Союзу Українських Волейбольних Клубів в Австралії.

Клуб і його члени відіграли ключову роль у створенні Волейбольної Асоціації Південної Австралії. У 1995 р. УСК "Лев" був єдиним із перших членів Асоціації, який ще діє. Це найстарший і най досвідченіший клуб в Австралії, який дав багато штатових та австралійських гравців, тренерів та адміністраторів.

Сьогодні членами клубу є люди різного національного походження. Клуб підбирає більшість своїх гравців зі шкіл, змагань юніорів і спортивних таборів. 1995 р. клуб мав 60 гравців і тренерів та шість команд: старші, резервні та молодечі команди чоловіків та жінок. Клуб має 27 почесних

пожиттєвих членів, велику базу прихильників і членів, які беруть участь у товариських змаганнях.

Усі команди "Лева" змагаються в найвищій волейбольній лізі Південної Австралії, а перша чоловіча команда – у важливішому Крайовому чемпіонаті клубів. Клуб виграв більше відзнак на рівні першої чоловічої команди, ніж будь-яка інша команда в історії австралійської волейболу.

На початку 1980-их років УСК "Лев" започаткував в Асоціації волейболу Південної Австралії постійний кубок – так званий "Кубок Скіп", який до сьогодні є найвищою штатовою нагородою. У 1980 році клуб разом з іншими українськими волейбольними клубами Австралії започаткував крайову українську першість волейболу, яка існує до сьогодні і в якій УСК "Лев" Аделаїда найчастіше був переможцем. Упродовж 1980-их і 1990-их років клуб мав постійні успіхи в південно-австралійських змаганнях і орієнтується на участь у найвищих крайових змаганнях, зокрема, в Національній волейбольній лізі та в Гран-прі пляжного волейболу.

В 1994 році перша чоловіча команда виграла три з чотирьох турнірів, які відкриті командам у Південній Австралії, і зайняла місце третьої клубової команди Австралії.

Український шаховий клуб в Аделаїді був зареєстрований при Шаховій асоціації Південної Австралії в 1962 р. Ініціаторами клубу були: Мирослав Кіналь, Ярослав Михайлишин і Олекса Найко. У першому турнірі, в якому клуб змагався проти шахового клубу Мітчаму, брали участь М. Кіналь, Я. Михайлишин, Микола Остапчук, Володимир Полішко, Дмитро Січук, Михайло Теслюк та Іва Ярмола. У класі "Б" клуб зайняв третє місце серед 13-ох клубів Південної Австралії. У 1964-1971 роках клуб грав у групі "А-

резервна", здобувши там у 1964 р. перше місце. У 1972-1973 роках клуб грав у найвищому класі "А".

В 1974 р. клуб змагався тільки у групі "Б", в якій переміг. В складі команди виступали: Микола Бовкун, Богдан Качмар, М. Остапчук, Володимир Тарнавський, Стефан Трушкевич, В. Полішко, Андрій Олесницький, Василь Ворончак, останні два – з молодшої генерації. У 1976 р. створилися три команди: "А", "А - резервна" і "Б". Через недостачу гравців клуб запросив двох неукраїнців. Того року команда "А" здобула перше місце в Південній Австралії. До неї входили: Степан Ваврик (найуспішніший український шахіст Південної Австралії), Микола Вас, Роман Ковел, Б. Качмар, Ярослав Чорний і М. Кіналь. Іншими членами клубу були: П. Станбула, Д. Бобик, В. Дехтяр, Є. Паньків.

Якийсь час шаховий клуб не бере участі в штатових турнірах, але його члени збираються регулярно для гри в Українському Народному Домі.

УСТ "Київ" (Перт), засноване в березні 1951 р., є одним із тільки двох українських спортивних товариств, які існують від 1950-их років по сьогодні. До першої управи ввійшли: Я. Мінько – голова, О. Штонюк, О. Шлихта, М. Барановський, І. Шорш і В. Кордуба. Тоді товариство мало дві секції: футболу та баскетболу для жінок. Футболісти почали грати в нижчому класі Асоціації футболу Західної Австралії, але швидко перейшли до найвищого. Спочатку членами були тільки українці, але при вході до вищих дивізіїв довелося наймати неукраїнських гравців і тренерів. Серед перших українських спортсменів були: П. Мохонь, В. Пономаренко, А. Дудник, М. Думітра, В. Черговий, С. Конюхівський, Ю. Темник і тренер М. Барановський.

У 1962 р. УСТ "Київ" перейшло до Федерації футболу і там змагається до сьогодні, майже постійно в найвищому класі. В кінці 1980-их років УСТ "Київ" мало 150 членів з правом голосу, 300 – без права голосу, 150 – юніорів і окрему секцію аеробіки – 200 членів. Це найбільше українське спортивне товариство в Австралії.

На відміну від інших українських спортивних управ в Австралії, люди, які вели УСТ "Київ", зуміли дуже успішно розв'язати фінансові проблеми. Впродовж п'яти років секретар И. Соєр влаштував у клубовій домівці ігри в бінго, які приносили щорічно тільки спортивній секції по 40.000 доларів, для громади – 25.000 дол., Православній Церкві – 22.000 дол. і менші суми для Української Католицької Церкви, СУМ та українських радіопрограм.

У 1971 році "Київ" узяв у 21-річну оренду стадіон з трибунами та повним освітленням в м. Інглвуд, де 1976 р. збудовано клубову домівку, найбільшу й найсучаснішу в штаті, в якій розташовано клубові бюро, два зали (головний – 50 × 112 метрів), бар, роздягальні тощо.

У 1980-х роках УСТ "Київ" мало в секції футболу одну команду в першій дивізії, дві – в другій аматорській дивізії, вісім команд доросту в різних класах, і – вірогідно, єдині в українській діаспорі – три команди жіночого футболу. Від самого початку УСТ "Київ" мало великі успіхи в змаганнях Федерації футболу. Перша команда в 1968 і 1977 роках зайняла друге місце, виграла Кубок переможців 1977 р. і 1983 р., а в 1976 і 1979 роках була фіналістом. Резервна команда між 1977 і 1983 роками чотири рази була чемпіоном у своєму класі. Три гравці "Києва" вигравали золоті медалі найкращих спортсменів штату, а В. Ленюшенко був найуспішнішим гравцем ліги в 1973 і 1974 роках. Найуспішнішим сезоном клубу був 1977 р., коли футболісти виграли Кубок Мальборо та мали успішні зустрічі в Сінгапурі й

Малайзії. 1980 р. УСТ "Київ" змагалося в Новій Зеландії проти репрезентації тієї країни.

Активною була жіноча секція футболу, яка здобула перше місце в штаті і з якої п'ять спортсменок увійшло до збірної Австралії, яка в тому році здобула першість світу.

У клубовому будинку з різних нагод відбувалися важливі зустрічі – наприклад, з прем'єром штату Рейем Коннором, який був патроном УСТ "Київ", та прем'єр-міністром – Тонкіном, з Митрополитом Мстиславом, Патріархом Любачівським.

В управі УСТ "Київ" Перт від 1954 до 1994 р. був постійно І. Шорш, багато років як голова. Іншими головами були:

О. Мінько, Є. Темник, І. Мороз, Г. Крамер, тепер – Зіггі Крамер, який вважає себе українцем. Іншими членами управи на протязі багатьох років були: Р. Сименишин, Петро Мовчан, Петро Добрянський.

У 1990-их роках УСТ "Київ", найуспішніше українське спортивне товариство Австралії, дуже змінилося. Серед членів, яких тепер є 250, більшість не є українцями. Правда, українці далі творять більшість у проводі товариства, до якого входять І. Шорш, Славко Губецький, В. Кутряк, Чортимуш, Кун, Джордж Кормак і книговод Марійка Яремович. На відміну від 1970-их років тепер наступили фінансові труднощі та неуспіхи у футболі, які довели до того, що клуб опинився в нижчій класі. У 1993 р., однак, зміцнивши першу команду кількома добрими гравцями, клуб, тепер під назвою "Інглвуд Київ", знову виступає в першій штатовій лізі.

Українське товариство футболу "Дніпро" заснувалося в 1953 р. на базі української команди баскетболу, члени якої гуртувалися на початку 1950-их років довкруги поліцейського спортивного клубу молоді в дільниці Брісбену Педдінгтон. Перша команда футболу "Дніпра" перейшла в 1965 р. до другої дивізії штатових змагань футболу, а 1979 р. – до першої.

Коли 1976 р. Федерація футболу Квінсленду відмовилася визнавати членство товариств з етнічними назвами, "Дніпро" прийняло нову назву – Товариство футболу "Тризуб". Із зростанням неукраїнської частини членства, товариство стало називатися в 1984 р. "Тризуб Веллі" (за назвою ділянки Брісбену), а 1988 р. цілком втратило свій первісний характер і назву.

У 1981 р. "Тризуб" виграв чемпіонат першої дивізії, перейшов до штатової ліги й того ж року здобув престижний Кубок Ампол, що трапилось тільки один раз в історії штатової Федерації футболу.

Головами товариства в роках 1953-88 були: Степан Савчин, Володимир Гапун, Михайло Матула, Яків Багайлюк, Юрій Шумський, Петро Гуляк, Михайло Матула мол., Ігор Стасишин. У 1981 році М. Гречка кілька разів представляв Федерацію футболу як менеджер штатової команди. В той час у "Тризубі" діяли команди в п'ятьох ветеранських і трьох молодіжних дивізіях. Членство доходило до 200, у тому числі приблизно 25 відсотків членів неукраїнського походження.

У 1977-80 роках досить успішно брала участь у змаганнях зі специфічного виду спорту – сіткового м'яча (netball) команда "Тризуб", членами якої були молоді жінки, активні в українському громадському житті: Марія Пилат – капітан, Алла Бринза, Євгенія Дутка, Катерина Калкатино, Наталія Керик, Ліна Керичко, Галина й Марія Місяйли, Сузан Пилат. Тренером був Зенон Пудлик. 1994 р. створилася жіноча команда пляжного волейболу "Клуб Калина" (Наталія Шост – капітан, Марія й Катерина Савчини, Ірина Григорчук, Крістан Батлер). Команда з класу "Б" швидко перейшла до "А", де в 1997 р. здобула першість.

У місті Гобарті в штаті Тасманія діяло Спортивне товариство "Дніпро", яке було засновано з листопаді 1962 р. з ініціативи Л. Лагеревського. Від 1963 р. товариство брало участь у другій дивізії штатового змагання з футболу. У 1968 р., підібравши добрих гравців з інших клубів і перемігши в усіх 26-ох зустрічах, "Дніпро" виграло першість другої дивізії і в наступному

році грало вже в першій дивізії. На цьому етапі товариство мало чотири команди: першу, резервну та дві молодіжні.

Товариство стало напівпрофесійним, з чим були пов'язані значні кошти. В 1971 р. товариство виграло першість у першій дивізії, у 1973 р. Л. Лагеревського було запрошено стати членом управи Асоціації футболу Тасманії. Спортивні досягнення товариства в другій половині 1970-их років були середні. У січні 1981 р. товариство "Дніпро" розпущено – участь у змаганнях стала занадто коштовною.

Крім змагань за першість штату, товариство брало участь у турнірах за кубки. У 1968 р. завоювали Кубок Фавлькіндера й Кубок Леза Сміта, в 1970 р. і 1975 р. – Кубок Віка Тютінка, Кубок "Нокавт" – другої дивізії в 1964 р., а першої дивізії – в 1975 р. Серед гравців "Дніпра" на згадку заслуговують: брати Леон, Павло, Володимир, Анатолій, Ігор та Віктор Лагеревські, Юрій Чиж та Роман Запотоцький. Головою управи та керівником першої команди впродовж 16 років був Л. Лагеревський. У 1973-1974 році головою був Степан Чиж. Заслуженими членами управи також були: Іван Прус, Ліля Чиж, Ірина Ладанівська, Ю.Чиж, Віктор Короткий, Митод Ладановський і Стах Бакун.

У 1965 р. товариство розпочало традицію вибору, під час презентацій в кінці сезону, королеви клубу. Цей звичай відразу поширився на всі інші клуби штату, після чого почали вибирати й королеву футболу Тасманії. Це звання не раз завойовували королеви "Дніпра".

У волейбол грали майже в кожному українському спортивному товаристві. На відміну від американського континенту, де існує Українська Спортова Централья Америки й Канади (УСЦАК), в Австралії не було центральної української спортивної установи аж до 1980 р., коли з ініціативи Юрія Федика (Аделаїда) та Юрія Любченка (Джілонг) виник Союз Українських Волейбольних Клубів в Австралії (СУВКА).

17-18 травня 1980 р. в м. Джілонг відбувся перший турнір українських команд за першість Австралії. У ньому взяли участь:

УСТ "Лев" (Джілонг), УСК "Лев" (Аделаїда), "СУМ" (Мельбурн) і неукраїнські організації "Стрена" і "Зодіак". Відбулися змагання для чоловіків, жінок і хлопців(до 17-ти років). Тоді й вибрано управу СУВКА: Юрій Федик – голова, Петро Біщак (Аделаїда), Юрій Любченко, Михайло Хвалько, Ілля Калинюк, Михайло Сікора (усі Джілонг). За винятком 1991-1992 рр., коли головою був П. Хвалько, постійним керівником союзу був Ю. Федик.

Незважаючи на далекі віддалі, СУВКА щорічно організувала такі турніри, участь в яких у різні роки брали понад 200 учасників з усіх українських волейбольних команд. Спочатку в командах переважали українці, згодом помічалось все більше членів інших національностей. Членами СУВКА були: УСК "Лев" Аделаїда (від 1980), УСТ "Лев" Джілонг (від 1980), УСТ "Київ" Сідней (1981-1993), Канберра (1985-1994), "Леви" Мельбурн (від 1982).

Змагання проводилися в таких категоріях: чоловіки – класи "А", "Б" і юнаки; жінки – "А" і "Б"; від 1985 р. – змішані команди (дорослі).

Від початку найсильнішими осередками були Аделаїда та Джілонг. У 1980-1994 роках УСК "Лев" Аделаїда був переможцем у змаганнях чоловічих команд "А" 11 разів, УСТ "Лев" Джілонг – тричі. У змаганнях жіночих команд Аделаїда перемогла сім разів, Джілонг – чотири рази. У категорії "Б" чоловіків (Аделаїда) були переможцями вісім разів, Канберра – двічі, Мельбурн – двічі, у категорії "Б" жінок Аделаїда – в 1985 і 1986 роках, Джілонг – 1987 р. (в інших роках цієї категорії змагань не було). У класі юнаків Аделаїда здобула першість

п'ять разів, Джілонг і Мельбурн по одному разу, а в змішаних змаганнях Аделаїда чотири рази, Канберра – двічі, Мельбурн – двічі.

В кінці кожного турніру вибиралася "збірна українців в Австралії", до якої входило 12 найкращих гравців року (в роках 1987-1990 – найкращих шість). Двічі збірні СУВКА змагалися з іншими командами: у 1983 р. зі збіркою литовців в Австралії з результатом 2:0 (15:10, 15:7) і в 1986 р. з чемпіоном Австралії, клубом Френкстону (Вікторія) – 0:2 (7:15, 8:15).

Турніри були добре зорганізовані, відбувалися в хороших залах, мали професійних (часто не українських) суддів. Їхній спортивний рівень був високим. На жаль, організатори не присвячували уваги популяризації турнірів українськими засобами інформації, через що українському загалові в Австралії навіть про існування СУВКА було невідомо. Влаштування турнірів вимагало багато зусиль, доброї організації, грошей та ентузіазму. Їхній успіх – заслуга невеликої групи людей, енергійність яких варто б наслідувати в інших галузях українського суспільно-громадського життя.

Ще одним популярним серед українців і доволі дивним для австралійців був хокей на льоду, який має цікаві традиції в історії свого розвитку. Несподіванкою для багатьох може бути те, що в Сіднеї в 1900 р. збудовано, можливо, перший у світі критий стадіон зі штучним льодом, який працював щорічно без перерви кожного дня й 1950 р. святкував 50-ліття. Цілком ймовірно, що перші в світі міжнародні змагання з хокею на льоду відбулися саме в Сіднеї між Австралією та США в 1907 році [53, 54].

З українців в Австралії в цьому виді спорту відзначився один з кращих хокеїстів Європи Омелян Буцацький, який, приїхавши до Сіднею в 1951 р., почав грати в місцевому австралійському клубі "Lions", а також у збірній НПУ (1951, 1953, 1954, 1960, 1961). Пізніше, разом з іншими європейськими

хокеїстами, заснував команду "Бомберс", яка від 1952 до 1967 р. постійно була чемпіоном НПУ, а впродовж приблизно десяти років – найкращою хокейною командою в Австралії. О. Бучацький цілий час був її тренером, а довгі роки – її найкращим гравцем. У 1953, 1955, 1960 і 1962 роках він був тренером репрезентації НПУ. Свою діяльність як спортсмен О. Бучацький закінчив 1969 р., коли йому сповнився 51 рік.

Останніх шість років йому довелося грати поруч свого старшого сина Романа Бучацького – тривалий час найкращого серед молоді в Сіднеї. Р. Бучацький грав у першій команді "Бомберс", два роки був "королем стрільців" Сіднею, тобто кращим бомбардиром (48 і 49 голів).

У спорті, ще й до того в такому, як хокей, небагато випадків, коли батько грає поруч свого сина.

Подібним чином розвивалися окремі види спорту, популярні серед української спортивної громади, в окремих штатах Австралії.

Серед найкращих спортсменів-українців, які досягали успіхів на рівні першостей та чемпіонатів Австралії, відзначимо:

В штаті Новий Південний Уельс:

Хокей на льоду: Омелян Бучацький.

Футбол: Степан Гошовський.

Хокей на траві: Марко Микитович.

Стрибки у воду: Ольга Лозинська.

В штаті Південна Австралія:

Футбол: Василь Нискогуз, Богдан Нискогуз, Петро Федчишин, Петро Вразжук, Петро Ковальський, Микола Нечвиглод, Петро Тимчишин, Анатолій Свічка, Володимир Пиріг, Михайло Музика, Степан Музика, Андрій Бойчук (усі представники УСТ "Лев" Аделаїда);

Волейбол (чоловіки): Андрій Мольо, Петро Мольо, Микола Мольо, Андрій Бурдин, Петро Біщак, Петро Кліш, Іван Ліпкевич, Степан Ліпкевич, Володимир Варнячка, Юрій Федик, Павло Голуб, Євген Колодочка (усі – УСК "Лев" Аделаїда);

Волейбол (жінки): Олександра Суховерська, Лідія Ліпкевич, Оксана Козак, Леся Прадун (усі – УСК "Лев" Аделаїда);

Настільний теніс: Олег Рапіта.

В штаті Західна Австралія:

Футбол: Петро Бачинський, Володимир Пономаренко, Юрій Клімак, Василь Жиленко (усі – УСТ "Київ" Перт);

Футбол (жінки): Анна Сенюшко (УСТ "Київ" Перт).

В Штаті Вікторія:

Легка атлетика: Ліда Яценко;

Кьорлінг: Віктор Бубнів;

Австралійський футбол: Олександр Єсавленко, Б. Яворський, Б. Цибулька, А. Порплиця.

Переселенці з України виявили себе не тільки як талановиті спортсмени. Наші співвітчизники досягли також неабияких успіхів в тренерській діяльності. Нижче подаємо прізвища тренерів українського походження, які успішно працювали зі збірними командами з таких видів спорту.

Футбол: Роман Томко, Омелян Буцацький (УСТ "Лев" Сідней), Степан Гошовський (спортовий клуб "Авбурн", УСТ "Київ" Сідней і Кабраматта) в штаті Новий Південний Уельс;

Василь Нискогуз ("Хорватія") в штаті Південна Австралія;

Петро Бачинський, Мирослав Барановський (УСТ "Київ" Перт); Канберра: А. Гарасимів (УСТ "Сокіл") в штаті Західна Австралія.

Хокей на льоду:

Омелян Буцацький (хокейний клуб "Бомберс" Сідней 1952-1969, збірна НПУ 1953, 1955, 1960, 1962 рр.).

Волейбол:

Антін Варнячка, Петро Біщак, Юрій Федик, Іван Ліпкевич, Йосафат Кліш, Петро Кліш, Євген Колодочка, Євген Майборода (усі УСК "Лев" Аделаїда) в штаті Південна Австралія. Цікаво, що Антін Варнячка також був тренером збірної штату Південна Австралія і збірної Австралії.

Олег Бучацький ("Університет НПУ" Сідней, 1972-1974, жіноча збірна НПУ, 1974, "Пласт" – Сідней, 1979), Омелян Бучацький ("Пласт" Сідней, 1973-1981), Орест Левицький (УСТ "Лев" Сідней, 1951-1958), д-р Богдан Шехович (УСТ "Сокіл", 1961-1968) в штаті Новий Південний Уельс.

Настільний теніс:

Павло Пінкевич (тренер різних клубів у Сідней, тренер і менеджер збірної штату НПУ в 1985-1990 рр., менеджер збірної Австралії в 1990-1994 рр.).

Відзначимо також найкращих українців-функціонерів, організаторів та керівників, які працювали в австралійських спортивних організаціях.

Володимир Ткачук – довголітній секретар і голова УСК "Лев" Аделаїда, голова федерації футболу Південної Австралії (1978-1982) і її почесний член, член виконавчої Австралійської федерації футболу (1977-1980), редактор часопису "Soccer Review";

Ю. Петельський і В. Серeda – члени Федерації футболу Південної Австралії;

Євген Колодочка й Антін Варнячка – члени Ради волейболу Південної Австралії, судді міжнародної категорії.

Омелян Бучацький – член сіднейської федерації футболу (1955-1957), член Федерації хокею на льоду НПУ (1955-1969), суддя Федерації хокею на льоду НПУ (1953-1969);

Олег Бучацький – заступник президента асоціації волейболу НПУ (1970-1974), суддя, член виконавчої Ради волейболу Австралії (1992-1994); Петро Грещук – член виконавчої Ради волейболу Австралії (1994).

Як показали результати дослідження, організована українська спортивна діаспора активно функціонує впродовж ХХ століття в Австралії, Латинській Америці та інших країнах світу. У першій половині ХХ століття на територіях Австралії та Латинської Америки активно стали утворюватися різні спортивні товариства. Головною структурною одиницею спортивного руху в цих країнах були спортивні клуби.

Найпопулярнішими видами спорту в українських спортивних товариствах були футбол, волейбол, легка атлетика, настільний теніс, хокей на траві та інші.

Переселенці з України виявили себе не тільки як талановиті спортсмени. Наші співвітчизники досягли також неабияких успіхів в тренерській діяльності. Тренери українського походження успішно працювали зі збірними командами з таких видів спорту як футбол (УСТ «Лев», Сідней; УСТ «Київ», Перт; УСТ «Сокіл», Західна Австралія), хокей на льоду (клуб «Бамберс», Сідней), волейбол (університет НПУ, Сідней) та ін..

Активний розвиток українських спортивних товариств в Австралії та Латинській Америці сприяв появі визначних постатей в історії українського спортивного руху – тренерів, спортсменів, організаторів. Найвідомішими серед них є: Омелян Бучацький (хокей), Михайло Томко (футбол), Орест Левицький (волейбол), Ярослав Шевчик (шахи), Іван Остапчук (настільний теніс) та ін.

ВИСНОВКИ

1. Вивчення і аналіз науково-методичної літератури дозволяє стверджувати, що база для магістерського дослідження є достатньо широкою й різноманітною, що уможливило обґрунтовано й аргументовано аналізувати досліджувану проблему.

2. Регіони поширення українських спортивних товариств відповідають загальній тенденції поселення українців у всьому світі. Організована українська спортивна діаспора активно функціонує впродовж ХХ століття у Австралії та Латинській Америці.

3. Передумовою зародження та розвитку спортивного руху в середовищі західної української діаспори був еміграційний спортивний рух першої половини ХХ століття, активна діяльність українських спортивних товариств в таборах для переміщених осіб та поява спеціалізованої української спортивної періодики 20-30 років.

4. Головною структурою організованого українського спортивного руху у Австралії є утворені в штатах цієї країни товариства та клуби, такі як "Лев", "Дніпро", "Україна", які об'єднують усі активні осередки розвитку спортивного руху в Австралії. Основною метою діяльності спортивних товариств є виховання молоді українського походження в національному дусі, об'єднання та згуртування українців засобами спорту, відстоювання української позиції в міжнародному русі, моральна і матеріальна допомога в період розвитку українського спорту, як самостійного.

5. Основними формами проведення спортивно-масових заходів в середовищі української діаспори є: щорічні турніри з окремих видів спорту; українські першості з плавання, волейболу. Найпоширенішими серед українців діаспори виявилися традиційні для європейської культури види спорту (футбол, волейбол, теніс, шахи, та ін.), а також окремі види, характерні для національної культури країн поселення (гольф, регбі, крикет,

кьорлінг). В українській діаспорі сформувалася чітка структура проведення спортивних змагань та ефективна система спортивно-виховної роботи з молоддю.

6. Активний розвиток українських спортивних товариств в середовищі західної української діаспори сприяв появі видатних постатей в історії українського спортивно-гімнастичного руху – тренерів, спортсменів, суддів, організаторів. Найвідомішими серед них є: Павло Пінкевич (теніс, Сідней), Ліда Яценко (стрибки в довжину), Євген Колодочка, Омелян Бучацький (хокей, Австралія), Ольга Лозинська (стрибки у воду) та ін.

7. Західна українська спортивна діаспора відіграла істотну роль у становленні сучасного фізкультурно-спортивного руху в Україні та швидкому входженню України на міжнародну спортивну та олімпійську арену.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Австралія без Кенгуру: [Українці в Австралії] / Україна. 1991. № 2. С. 40-44.
2. Андрухович Я. Українське спортове судівництво. Альманах Ради Фізичної Культури 1945-1948. Мюнхен, 1951. С. 90.
3. Антонюк О. Українці в світі : (Діаспора). Політика і час. 1993. № 5. С. 22-27.
4. Балан Я. Зарубіжні українці: Довідник. Київ : Україна, 1991. 251 с.
5. Безпалько П. Шахісти української діаспори. Київ : Задруга, 1998. – 200 с.
6. Боднарчук І. У дорозі життя : повість з життя еміграційної молоді. Торонто, 1986. 71 с.
7. Буцацький О. Копаний м'яч. Альманах Ради Фізичної Культури 1945-1948. Мюнхен, 1951. С. 17.
8. Василик М. Українські поселення в Аргентині. Мюнхен, 1982. С. 147.
9. Герцик М. С., Вацеба О. М. Спортивний рух української еміграції першої третини ХХ ст. Традиції фізичної культури в Україні : зб. наук. статей / За заг.ред. С. В. Кириленко, В. А. Старкова, А. В. Цьося. Київ, 1997. С. 97-109.
- 10.
11. Гурин І. Видавнича діяльність УСТ "Чорноморська Січ". 50 років УСВТ "Чорноморська Січ" : Ювілейний Альманах. Ньюарк, 1974. С. 66.
12. Данилишин М. Українці в Аргентині. Буенос-Айрес, 1979. 392 с.
13. Дібрівний І. Нашого квіту... в Австралії. Україна. 1992. № 1. С. 17.
14. З рідного гнізда : Діаспора / Ред. упоряд. П. Ф. Кравчук. Київ : Довіра, 1992. 78 с.
15. Західна діаспора : Мовою статистики // Політика і час. 1992. №

11/12. С. 32-34.

16. Західна українська діаспора : бібліографічний покажчик літератури (1989-1994) / Упоряд. Л. М. Рижакова. Київ : Інтел., 1994. 60 с.

17. Зубанич Ф. Позичений континент : [Документальні новели про українців Австралії]. Вітчизна. 1993. № 1. С. 122-135.

18. Зубанич Ф. Позичений континент : [Документальні новели про українців Австралії]. Вітчизна. 1993 . № 2. С. 130-131.

19. Зубанич Ф. Позичений континент : [Документальні новели про українців Австралії]. Вітчизна. 1993. № 3-4. С. 91-103.

20. Зубанич Ф. Позичений континент : [Документальні новели про українців Австралії]. Вітчизна. 1993. № 7-8. С. 105-118.

21. Кейданський К. Концептуальні підходи до видання «Енциклопедії української діаспори». Укр. діаспора. Ч. 4. С. 79-85.

22. Ковальчук О. Краще знати українську діаспору. Вісник МАУ. 1991. № 1. С. 99-102.

23. Кубійович В., Маркусь В. Еміграція. Енциклопедія українознавства : В 11 т. Львів, 1992. Т. 2. 712 с.

24. Лабунька М. «Ми всі – українці». Людина і світ. 1992. № 3. С. 2-6.

25. Леник В. Українці на чужині. Львів : Червона Калина, 1994. 335 с.

26. Макар Ю.І., Макар О.Ю. Розселення українців у світі. Трибуна. 1991. №2. С. 30-31.

27. Маркусь В. Дві публікації в Україні про західну діаспору. Укр. діаспора. Ч. 2. С. 170-174.

28. Маркусь В. На порозі ХХІ століття: (Зах. діаспора). Всесвіт. 1993. №3-4. С. 186-189.

29. Маркусь В. Українська діаспора: коріння і крона. Віче. 1992. № 11. С. 143-147.

30. Михайленко А. За тридев'ять земель : про долю українців за рубежем. Радуга. 1991. № 12. С. 109-132.

31. Наш Спорт / Упоряд. О. Твардовський. Ньюарк, 1971-1998.

32. О-як. (Лисяк О.) Гокей на льоду. Альманах Ради Фізичної Культури 1945-1948. Мюнхен, 1951. С. 45.
33. О-як. (Лисяк О.) Легкоатлетика. Альманах Ради Фізичної Культури 1945-1948. Мюнхен, 1951. С. 33.
34. Павлишин М., Павлишина М. Українці в Австралії : скор. варіант лекції проф. [Мельбурн, ун-ту ім. Монаша]. Трибуна лектора. 1990. №6. С. 16-19.
35. Панчишин О. Українці у Венесуелі. Чикаго; Каракас, 1988. 315 с.
36. Погребенник Ф. Еміграція і література. Слово і час. № 10. С. 22-28.
37. Погребняк В. Бібліотека діаспори. Пам'ятки України. 1991. № 6. С. 50.
38. Полтава Л. Українці у вільному світі. Нью-Йорк, 1967. 29 с.
39. Попович О. Шахісти «Чорноморської Січі». Наш спорт. Ньюарк, 1975. Ч. XII. С. 15.
40. Припхан Р. УАСТ «Леви» Чікаго (Іллиной). Наш спорт. Ньюарк, 1975. Ч. XII. С. 17.
41. Рак Я. Становище Ради Фізичної Культури в українському громадському житті. Альманах Ради Фізичної Культури 1945-1948. Мюнхен, 1951. С. 85.
42. Світовий Конгрес Вільних Українців. Матеріали. Торонто, 1993. 446 с.
43. Світовий Конгрес Українців (СКУ) – його історія і діяльність. Торонто, 1994. 13 с.
44. Сивобородько М. Австралія стала ближчою. Україна. 1992. № 17. С. 14.
45. Скоцень О. З футболем у світ. Торонто, 1985. 638 с.
46. Скоцень О. Спортивне життя української діаспори. Нація і спорт : Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 80-річчю СТ "Україна" / Ред. кол. Є. Приступа та ін. Львів, 1991. С. 34-37.
47. Слиж Р. Плавацькі змагання на Українській Спортовій Олімпіяди

відбулися з великим успіхом. Наш спорт. Ньюарк, 1988. Ч. XXV. С. 9.

48. Словянство й українці. Український Сокіл (Прага). 1937. Ч. 1-2, січень-лютень. С. 4-5.

49. Спортове товариство "Україна" (Львів). До 80-річчя заснування : Альманах / Ред. кол. Й. Лось та ін. Львів : Світ, 1991. 136 с.

50. Стецьків О. Чи можна їх забути? Наш Спорт. Ньюарк, 1988. Ч. XXV. С. 17.

51. Трощинський В. Ляндек в історії української повоєнної еміграції. Укр. діаспора. Ч. 4. С. 123-126.

52. Українська діаспора : розміщення і чисельність. Політика і час. 1991. №3. С. 88-89.

53. Українська душа. Збірка оригінальних досліджень української ментальності / Відп. ред. В. Храмова. Київ : Фенікс, 1992. 125 с.

54. Українці в Австралії / Ред. кол. : М. Павлишин та ін. Мельбурн : Союз Українських Організацій в Австралії, 1998. Т. 2. 1104 с.

55. Українці в Австралії. Матеріали до історії поселення українців в Австралії. Мельбурн, 1966. 862 с.

56. Українці в Аргентині / Упоряд. Н. Прибега. Київ : Мистецтво, 1998. 272 с.

57. Чисельність українців світу (Статистичний довідник). Івано-Франківськ, 1991. 76 с.

58. Шлепаков А. Українці в зарубіжному світі. Київ : Наукова думка, 1991. 140 с.

59. Ярема Н. Пропам'ятна книга : фрагменти з життя і діяльності чільних людей і організацій в Австралії та гостей з України і діаспори 1948-1998 роки. Аделаїда, 1996. 288 с.